

๓

บวชเรียนค้ำคว่าพระไตรปิฎก

องค์หลวงตาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดโยธานิมิตร
ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เมื่ออายุ ๒๐ ปี
เมื่อวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ เวลา ๑๔ นาฬิกา ๔๕ นาที
ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
โดยมีพระเทพกวี (จุม พันธุ์โล) วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูปลัดอ่อนตา เขมังกโร
วัดโยธานิมิตร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พรรษาที่ ๑-๒

(พ.ศ.๒๔๗๗ - ๒๔๗๘)
จำพรรษาที่วัดโยธานิมิตร
ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี

ท่านพระครูชมเชย คนนี้จะทรงพระศาสนา

นิลย์ที่เป็นคนทำอะไรทำจริง ท่านจึงระลึกเตือนตนเองว่า “พ่อแม่ไม่ได้ติดตามมาแนะนำ มาคอยตักเตือนเราอีกแล้ว เราต้องเป็นเรา เต็มตัว” ด้วยเหตุนี้เองนับแต่วันเข้านาค เป็นต้นมา ท่านจึงฝึกฝนเรื่องการตื่นนอนใหม่ ให้สะดุ้งตื่นทันทีที่รู้สึกตัวขึ้นมา

ช่วงเป็นนาคอยู่นั้น ท่านนอนอยู่หน้าโบสถ์ กับเพื่อนนาคด้วยกัน ๓ คน ส่วนท่านพระครู วัดโยธานิมิตรท่านจำวัดอยู่หลังพระประธาน ทุกเช้าตอนตีสี่จะเห็นท่านพระครูลงมาเดิน จงกรมเป็นประจำ ดูท่านจริงจังมาก พอสว่าง ก็กลับเข้ามาทำวัตร ทำวัตรเสร็จแล้วก็ไป บิณฑบาต

จนกระทั่งเมื่อถึงวันบวช พวกนาคทั้งหลาย เขานุ่งแต่งเนื้อแต่งตัวเรียบร้อย นาคบัวเอง ก็เตรียมพร้อมแล้วที่จะบวชในวันนั้นเช่นกัน ท่านพระครูฯ ท่านเดินเข้ามาหา มองเห็นนาคบัว แต่งชุดนาคหอมซ้อจึงดูเอาทั้งพ่อทั้งแม่ ท่านว่า เอาแบบเจ็บๆ แสบๆ ท่านทวาดเอาว่า

“อีแพง! บักทองดี! สู้ไม่มีเทรอ อะไรๆ สู้ก็ไม่มีเทรอ ดูซิ! นาคบัวเดินอยู่ในวงของนาค ทั้งหลาย หอมซ้ออยู่นั้น สู้เห็นใหม่ ไม่มีสังวราศิ อะไรเลย นาคทั้งหลายเขาแต่งตัวเต็มยศทุกสิ่ง ทุกอย่างเรียบร้อย สวยงามน่าดูทุกอย่าง แต่ดู นาคบัวสิ! แต่งตัวหอมซ้อ ถ้าสู้ไม่มี กูจะหา มาให้”

กาลานุกรม

พรรษาที่ ๑-๒
อายุ ๒๑-๒๒ ปี
(พ.ศ.๒๔๗๗-๒๔๗๘)

วัดโยธานิมิตร ต.หมากแข้ง อ.เมือง
จ.อุดรธานี

พรรษาที่ ๓

พรรษาที่ ๔

พรรษาที่ ๕

พรรษาที่ ๖

พอท่านพระครูว่าอย่างนั้น ทั้งพ่อทั้งแม่ จึงรีบไปยกตะกร้าใหญ่ๆ ใส่เครื่องแต่งตัวทุกอย่างของนาคบัวที่เตรียมมาให้ลูกแต่ง แต่ปรากฏว่าลูกไม่ยอมแต่ง ... ซึ่งตามนิสัยของลูกคนนี้เป็นคนไม่ฟังพ่อ แม้แต่เป็นหนุ่มก็ไม่ฟังพ่อ ผ่าอะไรๆ ถ้าแม่ทอให้แล้วลูกคนนี้จะนุ่งห่มด ซื่อที่อื่นไม่ซื่อ พวกเครื่องนุ่งห่มนี้ อะไรที่แม่ทอให้แล้วใช้หมด ถ้าเป็นของแม่แล้วใช้หมดเลย ... พ่อแม่จึงได้แต่เอาตะกร้าใหญ่ ออกมาให้ท่านพระครูฯ ดู พร้อมกับกราบเรียนท่านว่า

“นี่! เครื่องแต่งตัวนาคบัว เตรียมมาให้ลูกบวช มีทุกอย่างจัดมาให้พร้อมบริบูรณ์ แต่มันไม่สนใจ”

ท่านพระครูสั่งว่า “บอกให้มันมาเอาไปนุ่งเดี๋ยวนี้”

พ่อแม่ นาคบัวตอบท่านว่า “ได้บอกแล้ว มันกลับพูดว่า ‘นุ่งอย่างนี้ ถืออย่างนี้แล้วจะเป็นอะไรไป ใครจะมาจับ’ พอมันว่าอย่างนั้นแล้วมันก็เดินหนี มันไม่สนใจเลย มันจึงเป็นอย่างนั้น แต่งตัวซ่อมชอกกว่าใครๆ”

ท่านพระครูฯ พอฟังทราบเหตุผลแล้ว ก็กล่าวว่า “เออๆ ! ไฉน! คนอย่างนี้แหละ มันจะทรงพระศาสนา เอาละเข้าใจ กูเห็นด้วย เป็นอริยาไคยของตัวเอง ไม่ฟังพ่อ”

ท่านพระครูว่าอย่างนั้นแล้วก็หันหลังเดินกลับ แสดงความดีใจยิ้มแยมแจ่มใส กิริยาท่านพระครูในคราวนั้นทำให้ท่านไม่เคยลืมเลือนแม้จะผ่านเหตุการณ์นั้นมานานมากแล้วก็ตามดังนี้

“กิริยาท่านเราก็ดูไม่เคยลืม แทนที่จะดูไม่ดู กลับชมเชย เรารักสงวนเนื้อหนังของตัวเอง มาตั้งแต่เป็นฆราวาส ถ้าเป็นเสื้อผ้าหรือเป็นอะไรๆ ที่แม่ทอออกมานั้นนุ่งห่มหมดเลย ไม่ไปซื้อให้เสียเงินเสียทอง นี่! เราพูดเรื่องการแต่งเนื้อแต่งตัว เรื่องรักสงวนเนื้อหนังของตัวเอง ของคนอื่น ไม่เอามาใช้ ไม่จำเป็นนะ เราผลิตขึ้นได้เราใช้ของเราเอง ดีไม่ดี ดีกว่าที่ซื้อเขา ของที่ไปซื้อไปทานนี้ไม่ค่อยสนใจ พวกเพื่อนฝูงเขาซื้อชุดโก้เก๋หะ เราไม่โก้เฉยๆ เป็นอย่างนั้นแหละ”

เศราพระธรรมวินัย ตั้งแต่วันบวช

ท่านกล่าวย้อนรำลึกอดีตถึงความตั้งใจปฏิบัติตนและความตั้งใจรักษาตนอย่างเข้มงวดกวดขันในสิกขาบทพระวินัยของพระตั้งแต่วันเริ่มอุปสมบทว่าจะไม่ให้มีข้อติเตียนตนเองได้เลยดังนี้

พระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล)

พระธรรมเจดีย์ มีนามเดิมว่า จุม จันทรวงศ์ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๙ คน เกิดที่บ้านท่าอุเทน ต.ท่าอุเทน อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๔๓๑ ตรงกับวันขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ ปีชวด

การบรรพชาและอุปสมบท เบื้องแรกเมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดโพธิ์แก้ว ต.ท่าอุเทน อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๔๒ เมื่ออายุครบบวชแล้ว ได้อุปสมบทที่วัดมหาชัย ต.หนองบัว อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี ในวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๐

โดยมีท่านพระครูแสง อัมมโร วัดมหาชัย เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสีมา สีสัมปโน วัดจันทาราม (เมืองเก่า) อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอาจารย์จันทร์ เหมโย (พระเทพสิทธิอาจารย์ วัดศรีเทพ จ.นครพนม) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายาว่า "พันธุโล"

การจาริกเพื่อการศึกษาธรรมปฏิบัติ เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๖ ได้ติดตามพระอาจารย์จันทร์ เหมโย ไปจำพรรษาที่วัดเสียบ จ.อุบลราชธานี อันเป็นสำนักของพระอาจารย์เสาร์และพระอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ได้ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติในด้านสมถวิปัสสนากรรมฐานกับท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นเวลาถึง ๓ ปี จึงเป็นมูลเหตุให้ท่านมีอุปนิสัยชอบน้อมไปในฝ่ายวิปัสสนาธุระ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อเนื่องไปจนถึงวันวสานแห่งชีวิต

การศึกษาทางปริยัติธรรม ได้เข้ามาเล่าเรียนศึกษาทางพระปริยัติธรรมต่อที่วัดเทพศิรินทร์ จนได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๔๖๓ เป็นพระครูสังฆวุฒิกร ฐานานุกรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) ครั้งเมื่อเป็นพระศาสนาโสภณ และได้ย้ายจากวัดเทพศิรินทร์มาเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิ์สมภรณ์ จ.อุดรธานี เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๖ ก็ได้ตราตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ด้วย

พ.ศ.๒๔๖๘	ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรพัดยศที่ พระครูจินโนวาทธารัง
๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๐	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระญาณดิลก
๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๓	ได้เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชเวที
๑๙ กันยายน ๒๔๗๘	ได้เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพทวี
๑๙ กันยายน ๒๔๘๘	ได้เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมเจดีย์

มรณภาพ ท่านเจ้าคุณจุมได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๐๕ เวลา ๑๕.๒๗ น. ณ โรงพยาบาลศิริราช สิริรวมอายุได้ ๗๔ ปี ๒ เดือน ๑๕ วัน พรรษา ๕๕

ครั้นบวชแล้วก็ตั้งใจเอาบุญเอากุศลจริงๆ ‘พยายามรักษาลิกขาบทวินัยให้เป็นไปตามหลักของพระอย่างแท้จริง ขณะที่พระอยู่นั้น จะไม่ให้ต้องติดนได้แต่อย่างหนึ่งอย่างใด จนกระทั่งถึงวันลาสิกขาบท’ นี่เป็นความคิดเบื้องต้น...

พระครูศาสนูปการณ์

(อ่อนตา เขม้งโกร)

ท่านพระครูปลัดอ่อนตา เขม้งโกร เป็นคนบ้านเหล่า ต่อมาบวชพระฝ่ายมหานิกาย แล้วมาปฏิบัติกรรม เมื่ออายุ ๔๑ ปี โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ วัดโพธิสมภรณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านพระครูเป็นลูกศิษย์ของท่านพระอาจารย์สุวรรณ สุจินโณ (เป็นคนพิบูลมังสาหาร อุบลราชธานี ซึ่งเป็นเพื่อนกับท่านพระอาจารย์สิงห์ ขันตยาโคโม)

ท่านพระครูชอบพระพุทธรูปและตั้งใจปฏิบัติในพระธรรมวินัยและกรรมฐานโดยอาศัยท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ ต่อมาท่านมาเป็นสมภารอยู่วัดโยธานิมิตร

อุปนิสัยของท่านนั้น ชอบการก่อสร้าง ชอบการพัฒนา แต่การปฏิบัติ ก็ไม่ทอดทิ้ง เป็นคนจริง

มรณภาพเมื่อปี ๒๕๑๓ อายุ ๘๗ ปี องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน ตอบแทนคุณพระกรรมวาจาจารย์โดยจัดการศพถวายท่านพระครู

ครั้นเวลาก้าวเข้าไปสู่วัดแล้ว ก็ปฏิบัติตัวอย่างนั้นจริงๆ ไม่เคยเผลอเผลอกนอกวัดไปเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนยังสถานที่ต่างๆ ดั่งเพื่อนฝูงที่มาฝึกหัดนาคเพื่อจะบวชเป็นกัน แม้ในการเรียนทางปริยัติธรรม ก็ตั้งใจศึกษาจริงๆ อยู่อ่านหนังสือจนตึกตื่นเที่ยงคืน ตีสอง บ้างตีสามบ้างเป็นประจำ ตีห้าบ้างเป็นบางครั้ง แต่ก็สามารถตื่นทำวัตรเช้าและออกบิณฑบาตได้ทันทุกครั้งไป ไม่เคยขาดแม้แต่ครั้งเดียว...”

ในพรรษานี้ท่านได้ตั้งลัจฉิฐานไว้ว่า

“ตลอดพรรษานี้ จะไม่ให้ขาดทำวัตรสวดมนต์เข้าเียนรวมกันกับหมู่เพื่อนพระเณร แม้แต่วันเดียว แม้บางครั้งมีกิจนิมนต์ข้างนอก ก็กราบเรียนขอให้ท่านพระครูอาจารย์เจ้าอาวาส รอท้าวตรรวมพร้อมกัน เพื่อไม่ให้ขาดตามที่ตั้งลัจฉิฐานนั้นไว้”

แม้จะทำวัตรสวดมนต์ร่วมกับหมู่เพื่อนพระเณรแล้ว ท่านยังทำวัตรสวดมนต์ส่วนตัวอีกครั้งหนึ่งที่กุฏิของท่านเองเพื่อให้เป็นไปตามลัจฉิจะที่ตั้งไว้

เรียนหนังสือจริงจัง

เมื่ออุปสมบทเข้ามาแล้วนิสัยทำอะไรทำจริงที่ติดตัวมาแต่เมื่อครั้งเป็นฆราวาส ก็ปรากฏตั้งแต่เริ่มแรก ท่านตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอ่านหนังสืออย่างหนักจนเหมือนกับจะไม่มีเวลาพักผ่อนหลับนอนเอาเสียเลยถึงกับทำให้อุบัติโยมเริ่มสังเกตพบเห็นและเกิดความห่วงใยจนต้องรีบเข้าไปหาท่านพระครูฯ ดังนี้

“...เริ่มต้นตั้งแต่บวช..

เราตั้งใจเรียนหนังสือจนเขาไปฟ้องท่านพระครูเจ้าอาวาสวัดโยธานิมิตร คือ ช่างเขาไปทำหน้าที่ต่างกุฏิชั้นสอง เราพักอยู่บนนั้น เขาไม่เคยเห็นเวลาเรานอน เราก็ไม่ทราบว่าเขาสังเกตเราเพราะเราไม่ได้สังเกตอะไรใคร นอกจากเรียนหนังสือเท่านั้น สุดท้ายเค้าไปฟ้องท่านพระครูว่า

หนังสือปาฏิโมกข์ขององค์หลวงตา

‘ขอให้คุณบัว ท่านพักผ่อนบ้าง ดูท่านไม่มีเวลาพักผ่อนเลย เท่าที่สังเกต ไม่ว่าจะกลางวี กลางวันไม่สนใจกับใคร ออกจากห้องมาแล้วถือหนังสือจ่อมาอยู่นั้น นอกนั้นเข้าห้องๆ ไม่เคยสนใจกับใครมาเป็นประจำ กลางคืนท่านไม่ทราบท่านนอนเวลาไหน มองเข้าไปช่องหน้าต่าง เห็นแต่ไฟอยู่อย่างนั้น ลึกเดี่ยวไฟล่อออกมาแล้วเข้าไป ท่านนอนเวลาไหน นี่กลัวท่านจะเป็นบ้า’

ท่านพระครูท่านก็แก้ตั้นะ ‘โยม! คุณบัวนอนหนุนหมอนหรือหนุนมะพร้าว เรานี้นอนหนุนมะพร้าว สมัยไปเรียนสนธิ์เรียนมูล (การเรียนของพระในสมัยโบราณ) ที่จังหวัดอุบลฯ เราหนุนมะพร้าวพอมะพร้าวกลิ้งตกเราลุกทันที อันนี้คุณบัวนอนหนุนหมอน หรือหนุนมะพร้าวหละ’

‘ท่าน...นอนหนุนหมอน’ โยมตอบ

ท่านพระครูจึงว่า ‘เออ! ถ้าอย่างนั้น
ไม่ต้องห่วงท่าน ถ้าไปบอกท่าน ท่านจะเสีย
กำลังใจ’...”

ท่านทราบเรื่องได้เพราะมีคนอื่นเล่าให้ฟัง
ในเวลาต่อมา ส่วนท่านพระครูท่านไม่พูดเรื่องนี้
ให้พระบวชใหม่ฟังแต่อย่างใด ท่านเจียบเฉย
ไปเลย

หยอกล้อประสาพระ

สมัยนั้นการกินหมากสูบบุหรี่ถือเป็น
ประเพณีของคนไทยทั่วไป ชาวบ้านมักมวนบุหรี่
จิบหมากถวายพระอยู่เป็นประจำ คราวหนึ่งท่าน
ถูกเพื่อนพระพรชามากกว่าหยอกล้อเอาชนิด
ที่ทำให้ท่านต้องจดจำชนิดไม่มีวันลืมเลยก็ว่าได้
ดังนี้

“...พอสูบบุหรี่เราก็ระลึกถึง **พระกอง**
ที่วัดโยธานิมิตร ท่านเกิดปีเดียวกับเรา
เป็นเพื่อนกันตั้งแต่เป็นฆราวาส ท่านอยู่
บ้านโนนทัน หนองตุม นิสัยท่านชอบตลก
เรายังไม่ลืมนะ ท่านบวชก่อนเราพรชานึ่ง
อายุเท่ากัน คือท่านบวชเป็นเณร พออายุถึง
พระท่านก็บวชเลย เราบวชตอนอายุ ๒๐ ปี
๙ เดือน

ที่นี้เวลาบวชแล้วไปคุยกันที่กุฏิท่าน
ท่านเป็นคนนิสัยชอบพูดตลกเหมือนจะหัวเราะ
หากไม่หัวเราะ มันทำให้คนอื่นหัวเราะจะตาย
เราไปก็ไม่เคยคิดเคยอ่านเพราะเคยสูบบุหรี่
อยู่ข้างแล้ว เห็นหมู่สูบกี้เลยสูบกี้กับเขา พอจับ
บุหรี่ยามจุตสูบบีบ

พระกองเห็นอย่างนั้นท่านก็ทักว่า *ไอ้พระ
บวชใหม่ บวชมามันไม่มีธรรมมีวินัย บุหรี่นี้ได้
พินทุอริชฐานแล้วหรือยังก็ไม่วู้ สูบสู่มสู่มสู่มทำ
เดี่ยวอาบัติกินหัว*

ว่าแล้วเฉยนะ ใครก็ไม่เคยคิดว่าบุหรี่ยะ
ต้องพินทุอริชฐานเหมือนผ้า เราก้สูบไปเห็นหมู่
เพื่อนสูบกี้ไม่เห็นองค์ไหนพินทุอริชฐาน แล้วมาว่า
ให้เราซึ่งเป็นเพื่อนกัน ท่านพูด เราก้เชื่อละซี
คนหนึ่งพูดหน้าตาขึงขังเหมือนเราผิดจริงๆ
นี่นะ ไม่ใช่ธรรมดา หน้าเคร่งขรึมนะ นี่ละเวลา
จะตลกนะ

วัดโยธานิมิตร

พระอุโบสถ

วัดโยธานิมิตร ถนนทหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๑๖๒ หมู่ ๘ บ้านดงวัด ต.หนองขอนกว้าง อ.เมือง
จ.อุตรธานี สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๐๕ ไร่ แต่เนื่องจากวัดแบ่งทำถนนรอบวัด
เพื่อความสะดวกสบายของชาวบ้านใกล้เคียง โดยไม่ต้องใช้เส้นทางผ่านวัด ปัจจุบันมีเนื้อที่ ๙๒ ไร่ ๒ งาน
๖๗ ตารางวา ซึ่งทิศเหนือติดเขตทหาร (ร.พ.ค่ายประจักษ์ศิลปาคม) ทิศใต้, ทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก
ติดหมู่บ้านดงวัด

วัดโยธานิมิตร สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.๒๔๖๑-๒๔๖๒ ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๖๖ ได้
พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๙ ซึ่งมีความกว้าง ๒ เส้น (๘๐ เมตร) ยาว ๓ เส้น (๑๒๐ เมตร)
เดิมนั้นกองทหารตั้งอยู่บ้านห้วย บ้านเหล่า แต่เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ลุ่ม จึงต้องย้ายมาตั้งกอง
ทหารที่ริมหนองขอนขวางหรือหนองขอนกว้าง (ในปัจจุบัน) เมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๑ ตั้งเป็นจังหวัดทหารบก
อุตรธานี ได้รับพระราชทานชื่อ ค่ายประจักษ์ศิลปาคม มณฑลทหารบกที่ ๒๔ ตามลำดับจนกระทั่ง
ปัจจุบัน

เมื่อกองร้อยทหาร ย้ายมาตั้งอยู่ริมหนองขอนกว้าง ทางด้านเหนือแล้ว กาลต่อมากองทหารรู้สึก
เสียขวัญและกำลังใจ เนื่องจากฝั่งหนองขอนกว้างทางด้านทิศใต้ มีโบราณวัตถุ คือ วัดร้างที่เก่าแก่มาก
มีพระพุทธรูปเป็นศิลาแลงคอหัก ตกลงมาอยู่พื้นดิน ผินหน้าไปทางทิศเหนือ เข้าใจว่าเป็นพระที่สร้าง
ในสมัยอยุธยา ส่วนด้านหลังเป็นเจดีย์หรือสถูป เมื่อก่อนมีทางเข้าออกได้อยู่ ครั้นต่อมา กองทหารได้
เข้ามาอยู่ใหม่ๆ ได้ไปตัดไม้หาของป่าในบริเวณนี้ เพื่อเอาไปทำประโยชน์มักจะมีเหตุการณ์แปลกๆ
ผลงๆ อยู่ทำให้กำลังพลกลัวและหวาดผวา ข้าราชการผู้ใหญ่อันมีเสด็จในกรมคิดหาพระมาอยู่
เพื่อปฏิสังขรณ์โบราณวัตถุแห่งนี้ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับทหาร พยายามหาพระมาอยู่แต่หา
ไม่ค่อยได้ง่าย เพราะพระสุปฏิปันโนนั้นหายาก ต่อมาเสด็จในกรมได้นิมิตต์เห็นพระรูปหนึ่ง มีรูปร่าง
ลักษณะอย่างนี้ๆ อยู่ทางทิศนี้ จึงจัดให้คนไปตามหาอยู่นาน จนกระทั่งไปพบภิกษุรูปหนึ่งมีรูปร่าง
ลักษณะที่ตรงกับนิมิตต์ ท่านผู้นั้นคือ พระภิกษุอ่อนตา เขมังกโร (เข้าห่อเพชร) จึงไปกราบอาราธนา
มาอยู่ที่แห่งนี้ ครั้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๖๑-๒๔๖๒ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม จึงได้มาอยู่ปฏิบัติธรรม
พระภิกษุอ่อนตาได้ไปชักชวนญาติโยมชาวบ้านโนนทันอันมีพ่อใหญ่สิงห์ สิงหะสุริยะ และชาวบ้านพร้อม
ข้าราชการทหารมีจำบุญ เป็นต้น ได้มาทำการแผ้วถาง จัดทำห้างให้เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อพระภิกษุอ่อนตา
มาอยู่ได้ปฏิบัติศิลปปฏิบัติธรรมจนกระทั่งอยู่จำพรรษาและในปีนั้นข้าราชการทหารอันมีเสด็จในกรม
ได้ชักชวนข้าราชการทหารและชาวบ้านทำถนนจากฝั่งกองทหารมายังโบราณวัตถุ (วัดเก่า) เพื่อความ
สะดวกสบายในการสัญจรไปมา วัดแห่งนี้ไม่มีชื่อปรากฏเพราะไม่มีหลักฐานอื่นใดบ่งบอกได้ว่าสร้างมา

องค์หลวงตาในพระชาติต่างๆ ของชีวิตการบวช

‘อ้าว! บุห์รียังต้องพินทุอิชฐานด้วยหรือ?’

‘อู๊ย! นี่ยังไม่รู้หรือบวชมาขนาดนี้แล้ว ยังไม่รู้พระวินัยอีกหรือบวชมาขนาดนี้แล้ว’ เราฟังแล้วก็ยิ่งร้อนใหญ่เลยนึกว่าเราผิดวินัย

‘แล้วบุห์รีนี่มันพินทุอิชฐานว่ายังไงล่ะ’ เราถามเพราะไม่รู้นี่นาเพิ่งจะมาทราบเดี๋ยวนี้

‘อื้อย! บวชมาขนาดนี้ยังไม่รู้พินทุอิชฐานตายๆ นี่เป็นอาบัติมาเท่าไรแล้วพระใหม่ี่นี่นะ’ ยังชูเราอีกด้วยนะ ไม่มียิ้มนะ ยังชูอีก

‘นี่บวชมานานเท่าไร มันเป็นอาบัติมาเท่าไรแล้ว’

‘แล้วมันพินทุอิชฐานว่ายังไง?’

บพเวลลาบอกคำอิชฐานนี่ที่มันขบขันนะ พอชูเราเต็มเหนี่ยวแล้ว ‘คำพินทุอิชฐานเท่านี้ก็ไม่ได้ มันจะไปยากอะไร มันไม่ยึดยาวอะไรเลยยังไม่ได้อีกเทรอ คำสั้นๆ เท่านั้น ก็ว่าไม่ได้’ ว่างั้นนะ

‘ไม่ยากแล้วมันว่ายังไง?’

‘อิมัง ควันถมดั่ง อิชฐามิ ควันถมดั่ง คือควันถมจมุ๊กเข้าใจใหม่’ ท่านว่าแล้วก็แสดงหน้าตาเฉยด้วยนะ นิ่ง

มันนำโมโห คนหนึ่งจะตายร้อนเป็นไฟ เราโมโหเลยไม่ลืมนจนกระทั่งบัดนี้ (หัวเราะ)...”

ท่านสรุปสุดท้ายให้ฟังด้วยความขบขันว่า แท้ที่จริงแล้วคำอิชฐานเหล่านี้ ไม่มีในพระวินัยอะไร เพื่อนพระท่านตั้งขึ้นมาเพื่อหลอกอำพระใหม่ให้ตกใจเล่น เป็นการหยอกล้อกันเล่นตามประสาพระกับพระด้วยกันเท่านั้นเอง

ไม่มีใครขโมยผึ้งแล้วนะ

คราวหนึ่งขณะที่กำลังบิณฑบาตท่านได้พบกับจำทหารคนหนึ่งที่มีมือการจับผึ้งของท่านเป็นอย่างดีตั้งแต่ก่อนบวชจึงพูดหยอกเข้าท่านดังนี้

“... นี่ (เรา) เป็นคู่กันกับผึ้งจับแต่ผึ้งอยู่ต้นไม้ทั้งสูงทั้งต่ำ (จำเข้า) แกอยู่กรมทหารอุดร แกเป็นจำเข้าทางทหาร เราอยู่บ้านตาด ได้ยินว่าผึ้งอยู่ที่ไหนๆ เขาตามเองนะจะให้หลวงตาบวนี้ล่ะไปหาเอาหมดผึ้ง ผึ้งอยู่ในป่า เขาผู้เสียภาษีเขาอยู่อุดรอยู่แก้วอี เราผู้ไม่เสียภาษีอยู่ในป่า ผึ้งที่ไหนรู้หมด ไปเอาหมด ทีนี้เวลาบวชแล้วออกไปบิณฑบาต (แก้ว) ”

‘อ้อ! พอบวชแล้วทีนี้ไม่มีใครไปขโมยผึ้งแล้วนะทีนี้ล่ะ’

เราก็อึ้งๆ แกพูดหยอก พอบวชแล้วไม่มีใครไปขโมยผึ้งละทีนี้ ไม่มีจริงๆ ตั้งแต่เราบวชแล้วเราก็ก็นิ่งไป แกพูดหยอกเราชื่อจำเข้าจำทหาร แกเป็นคนถือภาษี เสียภาษีผึ้ง แกเป็นเจ้าของทั้งหมด เป็นคนเสียภาษีผึ้ง เราไม่ได้เสียภาษีแต่ผึ้งอยู่ที่ไหนรู้หมด ขโมยเอามันก็ได้ ยินถึงแกชชี่ ขึ้นต้นไม้ก็เก่ง ผึ้งนี่มัน

มีอยู่ก็รังอยู่ที่ไหนเห็นหมดละ อยู่แก้วอีไม่เห็น ไม่เห็นเขาก็รู้ว่าบวมันตัวขโมยผึ้ง ..

เราไปตีผึ้ง กลางคืนก็มีผึ้ง กลางวันก็มี ได้ทั้ง

กลางคืนกลางวันเรา กลางคืนก็ได้กลางวันก็ได้ เขาอยู่โต๊ะ

แก้วอีเขา เราอยู่ในป่าเอาเมื่อไรก็ได้ เรารู้หมดล่ะ เรื่องขโมยผึ้งเก่ง เรารู้หมด แกพูดหัวเราะพูดหยอกเล่น .. แล้วก็ไม่ได้ลืกไปจริงๆ เลยไม่ได้ขโมยผึ้งอีก ถ้าลืกไปไม่แน่ละ .. ขโมยผึ้งเก่ง

ขึ้นต้นไม้ มีมากมีน้อยรู้หมดเราก็เก่ง เก่งเหมือนกัน .. ไม่ลืกไปก็เลยปลอดภัย ผึ้งทั้งหมดไม่ถูกขโมยละ...”

ปฐมฤกษ์แห่งการภาวนา

ในช่วงเริ่มต้นของการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ท่านเล่าเหตุการณ์ในช่วงนี้ไว้ว่า

“...ท่านพระครูท่านชอบภาวนานะ ท่านให้เราไปอยู่ในโบสถ์ด้วยกัน ท่านอยู่เตียงนอนทางหลังพระพุทธรูป พวกเราก็นอนในโบสถ์นั่นแหละ แต่เป็นหน้าพระพุทธรูป ออกไปโน่นประตูออกโน่น พวกภาค ๒-๓ คนนอนอยู่โน่น ท่านสวดมนต์เก่งนะ แล้วก็ภาวนา

ตื่นเช้าออกมาตั้งแต่ตี ๔ ท่านออกไปเดินจงกรมที่หน้าโบสถ์ มันโล่งหมดนะ แต่ก่อนเราเป็นภาค เราเห็นอยู่ ท่านออกไปเมื่อไหร่เราก็เห็นอยู่ เวลาท่านเดินจงกรมเราคอยสังเกตดูอยู่

เมื่อบวชแล้วเราจึงเดินจงกรม แล้วไปถามคำภาวนากับท่าน เราไม่ลืมนะเพราะเราชอบภาวนา

“กระผมอยากภาวนา อยากจะเดินจงกรมอยากจะทำภาวนาจะต้องทำยังไง” เราถามท่าน

ท่านพระครูตอบ “เออ ให้ภาวนาว่า **พุทธโธ** นะ เราก็ภาวนา**พุทธโธ** เหมือนกันแหละ”

“แล้วท่านพระครูนั่งภาวนาสวดมนต์หละ”

“อ้อ! เราสวดมนต์หลายบทหลายสูตร” ท่านพระครูว่าอย่างนั้น...

เมื่อทราบดังนี้ภิกษุบวชใหม่ก็จับใจความได้ทันทีแล้วก็น้อมนำไปเป็นหลักปฏิบัติของตนบ้าง ท่านยังเล่าถึงความตั้งใจในช่วงอุปสมบทใหม่นี้เพิ่มเติมด้วยว่า

“...ท่านพระครูก็สอนเท่านั้น เราก็ก็นั่งภาวนา **พุทธโธ**ด้วยความเลื่อมใส พอใจในการภาวนา อยู่กุฏิใหญ่ทางด้านทิศเหนือ กลางคืนดึกๆ จะลงมาเดินจงกรมทุกคืนนะ... แม้บวชมาใหม่ๆ แต่นิสัยชอบภาวนา นิสัยอันนี้มีมาตั้งแต่ตั้งเดิม ไม่มีใครสอนมันหากเป็นอยู่ในจิต มันแปลกมากเรื่องนี้...

นี่ละพอมันเข้ามาถึงนี่ก็เท่า นั้น โถ เดียวนี้ก็ยังไม่ลืมนะ นี่ละเป็น**ปฐมฤกษ์แห่ง การภาวนา**ของเรา พอเข้าถึงนั่นก็จะเป็น สมาธิไม่สมาธิพูดไม่ถูกนะ พอเข้านั่นก็ ขาดหมดเลยโลกอันนี้ ปรากฏไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่ธรรมชาติที่อัศจรรย์สุดส่วน คือใจ ดวงนั้น ขาดออกหมดนะอารมณ์ทั้งหลาย ขาดหมด เกิดความอัศจรรย์ ตื่นเต้น ความตื่นเต้น ในความอัศจรรย์เลยไปกระตุกธรรมชาตินั้นเสีย รวมไม่ได้นานนะ คือขาดไปหมดจริงๆ เหมือน อยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร เรามีที่นั่งอยู่ใน ท่ามกลางมหาสมุทร หรือว่ามีเกาะ ว่าเกาะก็ กว้างไป เหมือนว่าที่นั่งกลางมหาสมุทร

‘มันอัศจรรย์เกินคาดเกินหมาย โถ ทำไม ถึงเป็นอย่างนี้’

เวลาจะหลับจะนอนจะเหลือเวลาไว้ คือ หยุดจากอ่านหนังสือจะเหลือเวลาไว้ ๑ ชั่วโมง เพื่อนั่งภาวนาทุกๆ คืน... สมมุติว่าจะพักนอนตี ๒ ตอนตี ๑ จะหยุดอ่านหนังสือก่อนแล้วต้อง ทำสมาธิภาวนา ตั้งใจพุทโธๆ ไปเรื่อยๆ

ชั่วโมงนั้นแหละ เป็นชั่วโมงภาวนา เป็นประจำนะ... ถึงเวลาก็ลงมาเดินเจียบๆ จากนั้นก็นั่งภาวนาแล้วก็หลับ...”

หลังจากสอบถามท่านพระครูแล้ว ท่านก็ ทดลองภาวนาตามลำพัง ดังนี้

“...เราก็เอาพุทโธมาภาวนาตามประสึ ประสา ไม่คาดไม่ฝันไม่คิดไม่อ่านว่ามันจะแสดง ความแปลกประหลาดขึ้นมา ก็พุทโธๆ วันนี้ วันนั้นไปตามประสาอย่างนั้นแหละ โอ๊ย บทเวลามันจะเป็น พุทโธๆ สติติดอยู่นั้น ลึกเดี่ยวกระแสของจิตที่มันคิด ฟุ้งซ่าน เหมือนเราตากแหนี่

ทีนี้พอจิตจะเริ่มสงบก็เหมือนเราดึง จอมแห พุทโธๆ นี่เหมือนจับจอมแหดึงเข้ามา ดินแหก็หดเข้ามาๆ จนกระทั่งเป็นกองแห ทีนี้ กระแสของจิตมันรวมตัวเข้ามาๆ จนกระทั่ง เป็นกองความรู้ที่อยู่เป็นจุดเดียว เท่ากับกอง แหที่นี้

วัดโยธานิมิตร

>>

แต่สมัยใด เป็นที่น่าสังเกตว่าทำไมเศียรพระองค์นี้ถึงได้หักตกลงมา หรืออาจเป็นเพราะกาลเวลาทำให้ เป็นไป เมื่อพระภิกษุอ่อนตามาอยู่ครั้งแรกได้เอาเศียรที่หักขึ้นมาต่อให้เหมือนดังเดิมโดยการใช้ปูน มาตกแต่งทำเสียใหม่เพื่อให้ดูดี ต่อมาจึงเรียกชื่อพระพุทธรูปนี้ว่าหลวงพ่อบุญมาภะทั่งทุกวันนี้ หลังจากมีพระมาอยู่จำพรรษาและบูรณปฏิสังขรณ์แล้วได้มีประชาชนหลายหมู่บ้าน หลายตำบล โดยเฉพาะ อำเภอมืองได้มาราบนมัสการอยู่มิได้ขาด

วัดโยธานิมิตร เริ่มก่อตั้งที่โบราณวัตถุหลวงพ่อบุญมาภะเป็นครั้งแรก ครั้นต่อมาพระภิกษุอ่อนตา เขมังกโร มองเห็นบริเวณรอบๆ นี้เป็นที่ลุ่มไม่เหมาะที่จะสร้างพระอุโบสถ ศาลา กุฏิวิหารให้พระอยู่จึงได้ ย้ายขึ้นไปสร้างวัดที่อื่นในบริเวณที่อยู่ปัจจุบันนี้

วัดโยธานิมิตร ผู้คนมักจะเรียกว่า วัดโยธา เพราะทหารได้มีส่วนช่วยสร้าง นิมิตต์นั้นได้มาจาก ความฝันจึงเรียกว่า วัดโยธานิมิตร เมื่อก่อนเขียนเป็นวัดโยธานิมิตต์ ปี พ.ศ.๒๕๐๕ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมปิฎก วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ ท่านได้ดำริให้เปลี่ยนจาก นิมิตต์ เป็น นิมิตร จนกระทั่งปัจจุบัน

วัดโยธานิมิตรมีเจ้าอาวาสมาแล้ว ๒ รูป คือ

๑. พระครูศาสนูปถัมภ์ เขมังกโร (อ่อนตา เบ้าหล่อเพชร)
๒. พระครูถาวรธรรมโกศล (ทองด้วง ถาวรธัมโม สารีโท)

นี่เราเป็นที่แรกนะ คือค่อยหดเข้ามาๆ พอภิกขุของจิตหดเข้ามา สติยิ่งจ่อเข้าๆ เข้ามาถึงจุดกลางก็กั้นที่นั่น ที่นั่นมันจำอยู่ภายในเจ้าของ

อัศจรรย์อันนี้ เหมือนว่าขาดหมด เรื่องอารมณ์ของโลกนี้ปรากฏขาดไปหมด ในเวลานั้น เกิดความอัศจรรย์ขึ้นมา ตื่นเต้น ความตื่นเต้นจะไปกระทบทุกไม้อะไรอะไรนะ คือมันไม่เคยเห็นไม่เคยรู้ ความตื่นเต้น

ความอัศจรรย์ไปกระทบ จิตเลยถอนขึ้นมาเสีย โห้ย เสียหายเสียจนวันหลังขยับใหญ่เลย ไม่ได้เรื่องๆ...”

กล่าวถึงเรื่องการภาวนาและกรรมฐาน ท่านมีความเคารพเลื่อมใสมาแต่เดิมแล้ว ตั้งแต่บวชที่แรกที่วัดโยธานิมิตรแห่งนี้ หากเห็นพระกรรมฐานมาพักด้วย ท่านจะต้องรีบไปถึงก่อนเพื่อจะได้พูดคุยเรื่องธรรมะเรื่องจิตกับท่านทันที

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ มีนามเดิมว่า จันทร์ ศุภขร เป็นบุตรคนหัวปี ในจำนวน ๑๑ คน เกิดเมื่อวันศุกร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะโรง พ.ศ.๒๓๙๙ ที่บ้านหนองไหล จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๔๐๐ เส้น (๑๖ กิโลเมตร)

การบรรพชาและอุปสมบท เมื่ออายุ ๑๓ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ต่อมาได้อุปสมบทที่วัดทุ่งศรีทอง โดยพระอาจารย์ม้าว เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ฉายา "สิริจันโท"

ท่านศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดพิชัยญาติ วัดเทพศิรินทราวาส และอีกหลายๆ สำนัก ปี พ.ศ.๒๔๓๗ ท่านก็สอบได้เปรียญ ๔ ประโยค ซึ่งขณะนั้นจำพรรษาอยู่ที่วัดเทพศิรินทราวาส ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นทั้งนักปราชญ์ นักเทศน์ นักปฏิบัติ และนักพัฒนา มีอุปนิสัยพูดจริง ทำจริง ตรงไปตรงมาไม่เกรงกลัวใคร มีความเชี่ยวชาญแตกฉานด้านวิปัสสนาธุระ เป็นพระนักเทศน์ที่มีโวหารชาญฉลาด ทั้งยังได้แต่งตำราทางด้านวิปัสสนาธุระ และมีศิษย์เอกที่มีชื่อเสียงทางปริยัติ ได้แก่ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) วัดบรมนิวาส นอกจากนี้ท่านยังให้คำแนะนำด้านปริยัติธรรมแก่ครูบาศรีวิชัย วัดสวนดอก และพระครูวินัยธร (มั่น ภูริทัตโต) อีกด้วย

สมณศักดิ์ เมื่อพ.ศ.๒๔๕๙ ได้เป็นที่พระธรรมธีรราชมหามุนี ได้ครองตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส สมณศักดิ์สุดท้ายได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ "พระอุบาลีคุณูปมาจารย์"

มรณภาพ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ สิริอายุได้ ๗๗ ปี

จ่ายอมเทศน์พรรษาแรก

การเรียนของท่านในเวลานั้นยังไม่ได้เรียนนักธรรมตรี เพียงแต่เรียนสวดมนต์และสวดพระปาฏิโมกข์ และด้วยความตั้งใจจำเรียนหนังสือท่องบทสวดมนต์ทำวัตรอย่างจริงจัง เช่นนี้ทำให้เพียงพรรษาแรกของการบวช ท่านก็สามารถเรียนสวดมนต์ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนาน และปาฏิโมกข์จบหมด และยังได้ขึ้นสวดปาฏิโมกข์ในกลางพรรษาอีกด้วย นับเป็นสิ่งยากยิ่งสำหรับพระภิกษুবวชใหม่ทั้งหลายจะพึงกระทำได้

ครั้นเมื่อออกพรรษาตามฤดูกาลชาวบ้านเขาจะทำบุญลานข้าว เขาจะเอาข้าวขึ้นยู่ยู่ขึ้นฉาง ภาษาอีสานเขาเรียก "พาดข้าว" พาดข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นิมนต์พระไปทำบุญที่ "กองประทายข้าวเปลือก" แล้วจึงจะขนขึ้นบ้านขึ้นเรือน ครั้งนั้นชาวบ้านเขาพากันมานิมนต์ท่านพระครูฯ วัดโยธานิมิตร ที่นี้คนนั้นก็ทำบุญลานข้าวคนนี้ก็ทำบุญลานข้าว เมื่อมากต่อมากเข้าพากันมานิมนต์พระจนหมดวัดไม่มีพระให้เขา แล้ว ท่านพระครูฯ ก็เลยให้ท่านเป็นหัวหน้า ทั้งที่เพิ่งบวชได้พรรษาเดียวเท่านั้นและก็ยังไม่เคยเตรียมตัวมาก่อนเลยด้วย

ท่านพระครูฯ "มันไม่มีพระจะทำอย่างไร ไปฉลองศรัทธาให้เขาหน่อยสิ"

ลายมือเขียนบนหนังสือปริยัติขององค์หลวงตา

จึงตกลงให้พระภิกษุผู้เป็นหัวหน้า ครั้งนั้น ท่านก็ได้พกเอาหนังสือเทศน์เล่มหนึ่งประมาณ ๑ กัณฑ์จบพอดี พกติดยามไปด้วย เพราะว่าเวลา จำเป็นก็จะเอาหนังสือนี้ออกเทศน์ ท่านเล่า เหตุการณ์ตอนนั้นว่า

“...พอออกพรรษาแล้วถูกเขานิมนต์ไปในงานข้าวเปลือก ตามลานข้าว เขาถือเป็นประเพณี นิมนต์พระไปทำบุญที่ลานข้าวเขา เสร็จแล้ว เขาถึงจะขนข้าวขึ้นยุ้งขึ้นฉางเขาเป็นปกติ ส่วนมากเขาทำอย่างนั้น แต่ไม่ได้หมายถึงว่า เขาทำทุกรายนะ แต่ส่วนมากมักเป็นอย่างนั้น เราก็ได้พรรษาเดียว เดือนพฤศจิกายนกำลังหนาวนะ ไปค้างที่ลานนั้นแหละ เขาจัดทำเอาไว้ให้ค้างให้พักที่นั่น ..

เราก็ไป .. ไปก็ไปนอนค้างคืนที่บ้าน หนองแวงตะวันตกออกบ้านดงเค็ง พอไปตอน กลางคืนสวดมนต์เรียบร้อยแล้วก็ค้างที่นั่นเลย ตอนเช้าฉันจึงหันเสร็จ เขานิมนต์ให้ขึ้นเทศน์ เทศน์ตอนแรกก็ได้ณะลี มันมีหนังสือเล่มหนึ่ง บางๆ กัณฑ์เดียวความว่า **“จิตเต ลังกิลฐุเส ทุกคติ ปาฎิกังขา”** เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกติ เป็นอันหวังได้

เทศน์จบกัณฑ์นี้แล้ว ต่อมาพวกหลัง แห่งกันมาอีก มาขอฟังเทศน์ที่นี้ตัวผู้เฒ่าครุฑา เจ้าภาพก็ว่า ‘ท่านเทศน์ให้ฟังก็ได้จะยากอะไร?’

เขาไม่ยากนะลี แต่เรามันจะตายเอา (หัวเราะ) มันเหวี่ยงแตก นี่ขนาดหนาวๆ นะ โธ! เราอยากฆ่าเฒ่ามัน เรายังไม่ลืมนะเฒ่ามันว่า ‘ยากอิหยังเทศน์’

โธ! ยากบ่ยาก แต่ เรามันแค่นเลียแล้ว หัวอก มันคับแล้ว จะเอาอะไร มาเทศน์ละทีนี้ มันไม่มีอะไรแล้ว กูตายนี้...พอเขา

นิมนต์ให้เทศน์แล้วทีนี้มันก็อยู่กับหัวหน้า จะให้เขาเทศน์มันก็ไม่ได้นี่นา...ตกลงก็ต้องเป็น เราเทศน์ โธ หนาวๆ นี่แต่เหงื่อก็แตกหมดเลยนะ แต่มันก็ไปได้ะก็แปลกอยู่ เวลาจนตรอกมันไปได้ะ เทศน์ไปได้ะนะ แต่ว่าอกนี่จะแตก มันก็พอปีนรอดตัวไปได้ ว่างั้นเถอะนะ

พอเทศน์เสร็จก็ออกมา เพื่อนพระมาด้วยกันมาพูดหยอกล้อว่า ‘โธ! เวลาเทศน์ก็เทศน์ดีนะ’

เราว่า ‘อยากตายดี.. อยากตายอย่ามายุ่งเด้อวะ อย่ามาล้อเด้อวะ’

‘ช่วย! เจ้าเทศน์ดีอิหยังดี’ (ก็เทศน์ดีจริงๆนะนี่)

‘ช่วย! อยากตายอิหยังดีเด้อวันนี่’ (อยากตายจริงๆ หรือนี่)

เรามันโมโหนี่วะ เหงื่อยังแตกอยู่บ่เขา (เหงื่อไหลไม่หยุด) เข้าใจไหมละ ภาคอีสานทางนี้เขาเรียก “ข้าวโป่ง” ฉันทเพลข้าวโป่งแผ่นเดียวก็ฉันไม่หมดมันลิตาย มันแค่น (จุกในอกกินไม่ลง) โน่นนะ

‘โธ! ทุกข์มากจริงๆ ชีวิตของพระก็มีครั้งนั้นละ เราจำไม่ลืมนะทุกข์มากที่สุด ยังไม่ได้อะไร ก็ยังไม่ได้คิดเรื่องเทศน์ ภาษิตหนังสืออะไรๆ เราก็ยังไม่เคยสนใจเรียน ก็คิดตั้งแต่เรื่องสวดมนต์สวดพร เรียนจบไปตามนั้นๆ หลังจากนั้นไปแล้วเราถึงจะเริ่มเรียนนักธรรม เรากะไว้อย่างนั้นนะ ปีนี้จะต้องเรียนสวดมนต์ และปาฎิโมกข์ให้ได้เสียก่อน พอปีที่สองตั้งหน้าใส่ฝ่ายนักธรรมเลย พอออกพรรษา

เท่านั้นยังไม่ได้เรียนนักธรรมเขาก็จับไปเทศน์แล้วมันจะไปได้ภาษิตที่ไหนจากไหนมา ยกเป็นคาถาเทศน์ขึ้นมา มันไม่ได้มีอะไรจะเทศน์ละทีนี้ โอ๊ยคับหัวอก ทุกข์ที่สุดเลย โธ! ฉันขนมนางเล็ดครึ่งแผ่นกินไม่ลง เข้าใจไหม จะเอาอะไรเทศน์ให้เขาฟัง มันคับมันแค่นในหัวใจ นี่ละชีวิตของพระเรามีครั้งนั้นละทุกข์มากจริงๆ ก็เทศน์ให้เขาฟังได้นะ คนเรามันจะตายจริงๆ มันปีนได้นะ มันปีนไปจนได้นั้นละ’

จากนั้นพอลกลับมาถึงวัด ก็หาค้นคัมภีร์เอามาท่องกัณฑ์เทศน์เลย ค้นหนังสือเทศน์ท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ค้นเอากัณฑ์เทศน์ของท่านที่เราชอบใจ ท่องขึ้นใจคล่องปากยิ่งกว่าท่องพระปาฎิโมกข์เสียอีก คิดในใจว่า ‘คราวนี้ไม่ตายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องได้เทศน์ที่ไหนก็จะเอากัณฑ์นี้ออกเทศน์’ ก็เลยไม่ถูกนิมนต์เทศน์อีกเลย...”

นับแต่นั้นมาท่านกลับไม่เคยได้เทศน์ในลักษณะนี้อีกเลย และเทศน์หนนั้นก็ยังทำให้ท่านไม่มีวันลืมนึกได้เลยด้วยเหตุผลว่า

“เพราะเป็นการเทศน์แบบจนตรอกจริงๆ ไม่มีทางไปเลย แต่ก็ต้องบินเอา เอาตายสู้เลย ... เราไม่เคยมีจนตรอกจนมุม มีครั้งนี่ครั้งเดียวจากนั้นไม่เคยมีปรากฏ ในชีวิตของพระเรามีครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่เราฝังลึกมาก อันนี้ก็ไม่ลืมนะ ... จากนั้นมาก็พอเทศน์ได้ธรรมดา ไม่อันตู่เหมือนตอนนั้น เพราะเรียนหนังสือไปด้วย จะมีเทศน์บ้างก็ยามจำเป็นจริงๆ หากไม่จำเป็นไม่เทศน์”

อยากเป็น “พระอรหันต์” เท่านั้น

ท่านเจ้าพระยาที่วัดโยธานิมิตร ๒ พรรษา นอกจากตั้งใจอ่านหนังสือธรรมะแล้วยังได้ช่วยเหลืองานก่อสร้างศาลาท่านพระครูอยู่บ้าง ดังนี้

แผนที่การจำพรรษาขององค์หลวงตาในช่วงนั้น

“...การก่อสร้างก่ออะไรก็มีที่มาจากพระยาที่วัดโยธานิมิตร หนองขอนแก่น ๒ พรรษาแรกอยู่นี้ พอพูดอย่างนี้ก็ทำให้ระลึกถึงท่านพระครูเหมือนกันนะ ท่านพระครูเป็นเจ้าของาวาสวัด ทำให้คิดเหมือนกันนะ

เราได้ช่วยก่อสร้าง คือว่าเลื่อยไม้ ท่านพาไปเลื่อยไม้ในป่าแถวๆ ใกล้นี้ไม่อดนี้ไม้แต่ก่อน อดอยากที่ไหน ท่านพาไปเลื่อยไม้มาสร้างศาลา เราก็ได้ช่วยท่านอยู่ปีหนึ่ง จำได้ก่อสร้าง เรียกว่าเราได้ช่วยก่อสร้าง .. ออกจากนั้นแล้วก็เตลิดเปิดเปิงจนกระทั่งปานนี้”

เมื่อได้เรียนหนังสือตำรับตำราทางธรรมธรรมะซึ่งเป็นของจริงอยู่แล้วกับนิสัยที่จริงจังของท่านก็รู้สึกเข้ากันได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความซาบซึ่งอัศจรรย์ใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

“...เมื่อเรียนธรรมะไปตรงไหนมันสะดุดใจเข้าไปเรื่อยๆ โดยลำดับ นับตั้งแต่หนังสือธรรมะชื่อนวโกวิทที่เป็นพื้นฐานแห่งการศึกษาเบื้องต้น จากนั้นก็อ่านพุทธประวัติทำให้เกิดความสลัดสังเวช สงสารพระองค์ท่านในเวลา ที่ทรงลำบาก ทรมานพระองค์ก่อนตรัสรู้ธรรม

จนถึงกับน้ำตาร่วงไปเรื่อยๆ

จนกระทั่งอ่านจบ เกิดความสลัดใจอย่างยิ่ง ในความพากเพียรของพระองค์ซึ่งเป็นกษัตริย์ทั้งองค์ ทรงสละราชสมบัติทรงออกผนวชเป็นคนขอทานล้วนๆ ซึ่งสมัยนั้นไม่มีศาลาคำว่าการให้ท่านได้บุญอย่างนั้น การรักษาศิลได้บุญอย่างนี้ไม่เคยมี พระองค์ก็ต้องเป็นคนอนาถาและขอทานเขามา

โดยตรง และฝึกอบรม

พระองค์เต็มพระสติ

กำลังทุกวิถีทาง

เป็นเวลา ๖ ปี

ถึงได้ตรัสรู้เป็น

พระพุทธเจ้าขึ้นมา

พุทธประวัติย่อ

“...เบื้องต้นเจ้าชายสิทธัตถราชกุมารเสด็จออกผนวช ทรงเสียสละทุกอย่างทุกอย่างโดยทรงตัดความห่วงใยอาลัยเสียตายทุกประการ กระทั่งประชาชนทั้งหลายที่เห็นแก่ตัวดำหนิดีเดียนท่าน ว่าพระพุทธเจ้าเป็นคนคับแคบ เอาตัวรอดเพียงพระองค์เดียว.. โดยลำพังพระกำลังความสามารถที่ทรงทำประโยชน์ให้แก่โลก

ในความเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้นผลมีจำกัด ไม่สามารถทำประโยชน์แก่โลกได้มากมายทั่วไตรโลกธาตุเหมือนความเป็นศาสนาเลย อย่างมากก็ได้เพียงขอบเขตขันตสิมาที่พระสิทธัตถราชกุมารทรงปกครองเท่านั้น ไม่เหมือนความเป็นศาสนาสอนโลกทั้งสาม เช่น กามภพ รูปภพ อรูปภพ ที่เรียกว่าไตรโลกธาตุ

พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเป็นครูสั่งสอนเมื่อเสด็จออกผนวชก็ทรงบำเพ็ญพระองค์อย่างเต็มพระสติปัญญา สละตัดความห่วงใยอาลัยเสียตายทั้งสิ้นที่โลกนิยมกัน ก็ตำแหน่งพระราชามหากษัตริย์ใครจะไม่ต้องการ ยศถาบรรดาศักดิ์ ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไพร่ฟ้าประชาชี บริษัทธิบริวาร พระชนกชนนี พระชายา พระราชโอรส สมบัติเงินทองข้าวของทั้งแผ่นดินเป็นของพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น..

จากนั้นก็ทรงบำเพ็ญอยู่

ในป่า การอยู่ การเสวย

การใช้สอยต่างๆ เมื่อลดตำแหน่ง

จากความเป็นพระเจ้าแผ่นดินลงมาเป็นคนอนาถาหาที่พึ่งพาอาศัยไม่ได้แล้ว จะได้รับความทุกข์ความลำบากยากเย็นเข็ญใจมากน้อยเพียงใด .. ที่อยู่ที่หลับนอน การเสวย ตลอดจนยาแก้ไข ยารักษาโรคต่างๆ ไม่มีในสิทธัตถราชกุมารซึ่งกำลังเป็นอนาถานั้นเลย แม้เช่นนั้นก็ไม่ทรงท้อพระทัย ทรงบำเพ็ญจนถึงขั้นสลบไสลไปในบางครั้งซึ่งบอกไว้ในตำรา .. ปรากฏว่าทรงสลบไปถึงสามครั้ง หากไม่ฟื้นก็ต้องตาย นี่คือการทุกข์ความลำบากของต้นศาสนาเป็นมาอย่างนี้ เมื่อกาลเวลาที่ได้รับความทุกข์ความทรมานยิ่งกว่านักโทษในเรือนจำ ซึ่งเป็นอยู่ถึงหกปีผ่านไปแล้ว ..

ปฐมยามทรงบรรลุปุพเพนิวาสนุสสติญาณ ระลึกชาติย้อนหลังได้ ก็ภพที่ชาติของพระองค์เอง ได้เกิดได้ตายทองเที่ยวในวัฏสงสาร ทั้งภพน้อยภพใหญ่ทั้งสูงทั้งต่ำ คือขึ้นถึงชั้นพรหมโลกก็ถึง ลงจนถึงนรกอเวจีก็ลง เป็นอย่างนี้เหมือนสัตว์ทั้งหลายทั่วๆ ไปนั่นแล เมื่อพระองค์บำเพ็ญสมณธรรมคือ อานาปานสติถูกทางแล้วได้บรรลุธรรมนี้ขึ้นมา.. เมื่อได้ผล

ในขณะที่อ่านประวัติของพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ธรรม รู้ลึกอัครรรยอย่างยิ่งถึงกับ น้ำตาร่วงเช่นเดียวกัน...”

แม้เมื่อได้อ่านประวัติพระสาวกอรหันต์ทั้งหลายที่ท่านออกมาจากสกุลต่างๆ กันตั้งแต่ พระราชามหากษัตริย์ มหาเศรษฐีภุมมพี พ่อค้า ประชาชน ตลอดคนธรรมดา ก็ยังทำให้เกิด ความซาบซึ้งใจ ดังนี้

“...องค์ไหนออกมาจากสกุลใด หลังจาก ได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว ต่างก็ ไปบำเพ็ญในป่าในเขาอย่างเอาจริงเอาจัง เดี่ยวองค์นั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์อยู่ที่นั่น องค์นั้นสำเร็จอยู่ในป่าในเขาในถ้ำนั้น ในถ้ำนั้น ในท่าเลนี้มีแต่ที่สงบสงัด ก็เกิดความเชื่อเลื่อมใส ขึ้นมาทำให้ใจหมุนตัว เรื่องภายนอกก็ค่อย จิตไปวางไป...”

ท่านเล่าถึงความรู้สึกที่ค่อยแปรเปลี่ยน ไปๆ เช่นนี้ว่า

“...ทีแรกก็คิดจะไปสวรรค์ คิดจะไป พรหมโลก พออ่านประวัติสาวกมากๆ เข้า มันไม่ออกไปละชิ อยากไปนิพพาน สุดท้าย

ก็อยากไปแต่นิพพานอย่างเดียว อยากเป็น พระอรหันต์ อย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีเปอร์เซ็นต์อื่น เข้ามาเจือปนเลย ทีนี้จิตมันก็พุ่งลงตรงนั้น ลงช่องเดียว...”

ความตั้งใจเดิมว่าจะบวชเพียง ๒ พรรษา แล้วสึกทาลาเพศนั้นค่อยจิตวางลงไปๆ ทุกขณะ กลับเพิ่มพูนความยินดีในเพศนักบวชมาก เข้าไปทุกที เรื่องธรรมะก็รู้สึกดูดีมียิ่งขึ้นเรื่อยๆ จิตใจก็เปลี่ยนแปลงไป

อุโบสถวัดโยธานิมิตรยามค่ำคืน ซึ่งองค์หลวงตามักหลบมาเดินจงกรม

>>

จากการบำเพ็ญอานาปานสติในปฐมยามนั้นแล้ว ก็ทรงทราบย้อนหลังถึง ความเป็นมาของพระองค์ ว่าเคยเกิดเคยตายในภพในชาติเป็นสัตว์เป็น เปรตเป็นผี หรือเป็นสัตว์นรก ตลอดถึงเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหม ประเภทใด พระองค์เคยเป็นมาหมด แล้วนับย้อนหลังได้หมด ตามร่องรอย แห่งความเป็นมาของพระพุทธเจ้า นี้พระองค์ก็ทรงทราบได้อย่างชัดเจน เป็นผลประจักษ์ในคืนวันนั้น

พอมีขณิยามนั้นก็บรรลุจุปปาตญาณ ทรงพิจารณาเรื่องความเกิด ความตายของสัตว์โลกต่างๆ ไปไม่มีประมาณ ก็ทรงทราบตลอดทั่วถึง เช่นเดียวกับ พิจารณาความเป็นมาของพระองค์ จนถึงกับท้อพระทัย ในการที่เกิดตาย แยกทรมทุกข์ตลอดมา ไม่มีสถานที่ใดที่จะปลงวางแห่งความทุกข์ เมื่อมีความเกิดผิดๆ พลาดๆ อยู่อย่างนี้แล้ว พระองค์จึงทรงย้อนพระทัยเข้ามาสู่ ต้นเหตุอันใหญ่หลวง คือ อวิชชาปัจจยา สังขาร เป็นต้น อวิชชาคือ ความมืดบอดปิดในหัวใจของสัตว์ สังขารก็ผลักดันให้คิดให้ปรุงใน เรื่อง ในราวต่างๆ ซึ่งเป็นทางเดินของกิเลสอวิชชานั้นไปเรื่อยๆ จึงพาสัตว์ให้เกิด ให้ตายเรื่อยๆ

พระองค์ทรงพิจารณาย้อนหน้าย้อนหลัง ถึงต้นเหตุแห่งการพาสัตว์ ให้เกิดตายคืออะไร ก็มาได้ความที่ อวิชชาปัจจยา ทรงพิจารณาลงที่จุดนั้น

เข้าสู่ต้นตอแห่งภพแห่งชาติ แห่งความทุกข์ความทรมานทั้งหลาย ได้ทราบ อย่างประจักษ์พระทัย แล้วถอนขึ้นมาบรรดาอวิชชาที่ครอบงำในพระทัย ของพระพุทธเจ้า ได้ถูกถอดถอนขึ้นมาโดยสิ้นเชิง .. นั่นละที่ปัจฉิมยามก็ บรรลุอุสาวิกขณญาณ คือสิ้นกิเลสโดยประการทั้งปวง สิ้นอาสวะกิเลส หมดในปัจฉิมยามที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เรียกว่าตรัสรู้ขึ้นมาในขณะที่นั้น ตัดภพตัดชาติความเกิดแก่เจ็บตายที่เป็นมาแล้วก็จะนับจำนวนไม่ได้ ที่จะเป็น ต่อไปนั้นก็แน่นอนว่าสุดสิ้นลงแล้ว ในขณะที่อวิชชาตัวพาให้เกิดให้ตาย ได้ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ในวันเพ็ญเดือนหกตอนปัจฉิมยาม..

นี่คือพระพุทธเจ้าทรงฝึกฝนอบรมพระองค์ คอยสังเกตรสังการประพฤติ ปฏิบัติของพระองค์ เพราะไม่มีครูใดอาจารย์ใดจะมาสอนได้ เป็นลำพังของ พระพุทธเจ้าเท่านั้น เพราะพระวิสัยของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์นั้น เวลาตรัสรู้ จะตรัสรู้โดยลำพังพระองค์เองทุกๆ พระองค์ไม่มีใครแนะนำ สั่งสอนเลย จึงเป็นการยากการลำบาก นี่ละการฝึกฝนอบรมพระองค์จนได้เป็น ศาสตราขึ้นมาแล้ว ก็ประกาศธรรม .. ทรงนำมาแสดงสั่งสอนสัตว์ทั้งหลาย เรื่อยมา นี่เริ่มเป็นครูของโลกแล้ว เป็นครูของมนุษย์และเทวดาอินทร์พรหม ทั้งหมดในสามแดนโลกธาตุนี้...”

พรรษาที่ ๓

(พ.ศ.๒๔๗๙)

จำพรรษาที่วัดท่าช้าง^๑
(ปัจจุบัน วัดป่าศรีวัลลภ)
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดนครราชสีมา

พรรษาที่ ๔-๕

(พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๑)

จำพรรษาที่วัดสุทธจินดา
ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

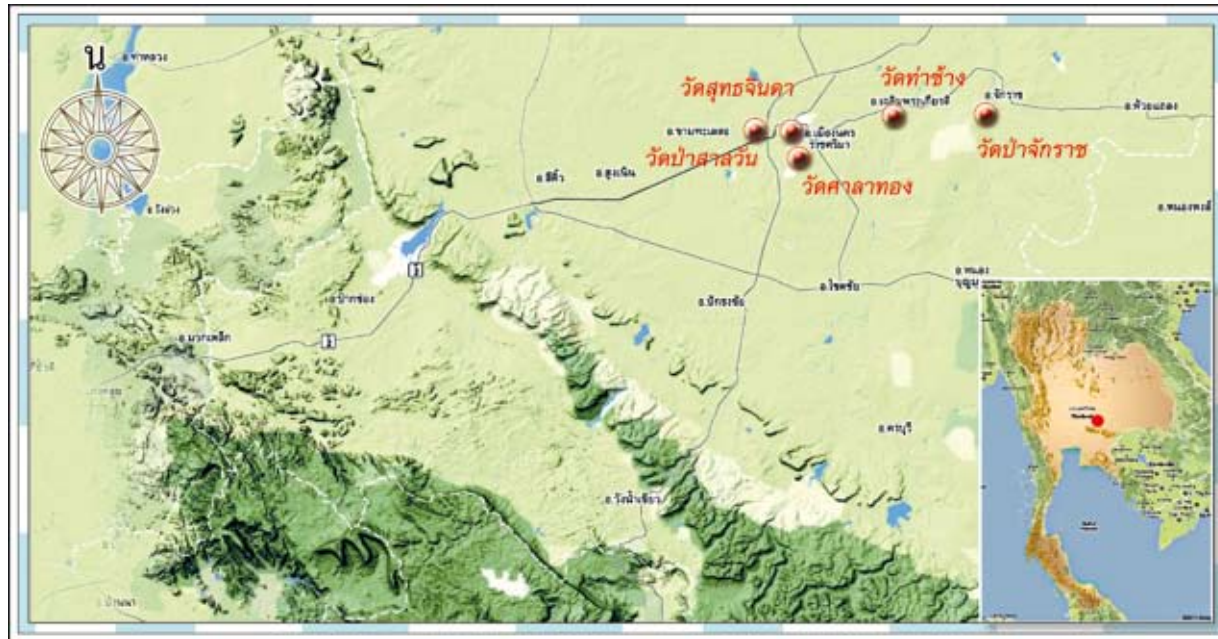
พรรษาที่ ๖

(พ.ศ.๒๔๘๒)

จำพรรษาที่วัดศาลาทอง
ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

^๑ ตามข้อมูลที่สืบค้นมาทั้งจากบทเทศน์ การสอบถามครูบาอาจารย์ และบุคคลต่างๆ ในสถานที่จริง ในระหว่างพรรษาที่ ๓-๖ ยังไม่พบว่า องค์หลวงตาได้เมตตาสถาพรซึ่งชั้วตัวปิโด้จำพรรษาอยู่ที่ใด จึงสันนิษฐานว่า องค์ท่านน่าจะพักจำพรรษาที่วัดท่าช้าง ๑ พรรษา วัดสุทธจินดา ๒ พรรษา และวัดศาลาทอง ๑ พรรษา ตามลำดับ

ที่ลำดับเช่นนี้ เพราะสันนิษฐานว่า เมื่อบวชที่แรกอ่านประวัติพระพุทเจ้า พระสาวกชาบซึ่งอยากออกปฏิบัติเป็นพระอรหันต์ แต่ใจยังรักการเรียน จึงเริ่มต้นที่วัดท่าช้างก่อนเพราะเป็นวัดกรรมฐานที่ไม่ไกลจากสถานที่เรียน ปริยัตินเกินไป อีกเหตุผลหนึ่งท่านเคยกล่าวว่าพักท่าช้างที่แรกฉันข้าวไม่อิ่ม (ชาวบ้านใส่บาตรข้าวเจ้า) ด้วย ๒ เหตุผลนี้จึงให้น่าหนักการจำพรรษาที่นี้ ก่อนวัดศาลาทองและวัดสุทธจินดา จากนั้นองค์ท่านจึงได้ย้ายเข้ามาพักจำพรรษาที่วัดสุทธจินดา และวัดศาลาทองในที่สุด ซึ่งทั้งสองวัดนี้อยู่ห่างกันในระยะไม่ถึง ๒ กิโลเมตรเท่านั้น เมื่อยังต้องเรียนปริยัติที่สำนักเรียนวัดสุทธจินดาอยู่ก็ไม่น่าจะพักในที่ที่ไกลออกไปนัก

แผนที่การจำพรรษา ฝั่งธรรม และบริเวณการจุดธูปขององค์หลวงตาในช่วงนั้น

ตั้งสัจอธิษฐานขอพบครูบาอาจารย์

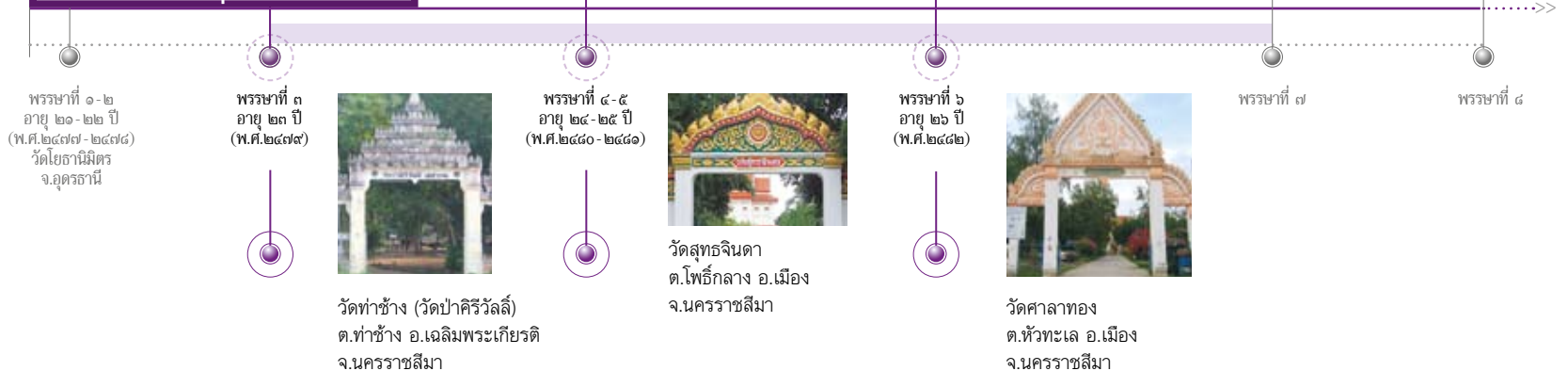
ท่านได้เล่าถึงอุปนิสัยที่ติดตัวมาตั้งแต่ครั้งเป็นฆราวาสไว้ว่า

“เราเคยพูดให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง พูดเพื่อเป็นคติเพราะเรามันมีนิสัยอันนี้ พูดถึงนิสัยที่ว่า **“ดี้อ”** มันดี้อจริงๆ แต่มันดี้อย่างหนึ่งที่ว่า **ความดี้อที่ว่านี้** เราไม่เคยทำใครให้เดือดร้อน หมายถึงว่า จิตนี้มันจริงจัง ถ้าสมมุติไปในทางที่ชั่วขาดสะบั้นจริงๆ เลย แต่ส่วนมากมันไม่ไปนะ ทางที่ชั่ว ไม่เอนไปเลย เช่นฉก เช่นลัก ไม่เคยเลย แม้แต่เพื่อนฝูงคนใดที่นิสัยไม่ดีเราไม่เคยนะ ถึงคบก็ไม่นาน นั่นมันเป็นอย่างนั้นนะ มันเป็นอยู่ในใจนี้ มันชอบคบกับพระกับอะไรไปตั้งแต่สมัยเป็นฆราวาส

อ้อ! อีกอย่างหนึ่งคือ เราเป็นคนชอบหัวเราะ หัวเราะเก่งนะ ถ้าในพระธรรมวินัยห้ามพระหัวเราะ เราก็คงจะบวชไม่ได้ นี่ไม่มีห้ามไว้!”

และด้วยอุปนิสัยทำอะไรทำจริงชนิดขาดสะบั้นไปเลยเช่นนี้ เมื่อมาทางสายบาตรตามที่คุณตาได้ทำนายไว้ ธรรมะที่เป็นของจริงอยู่แล้วจึงเข้ากับอุปนิสัยจริงของท่านได้อย่างสนิทใจกลายเป็นความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนและออกปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์โดยถ่ายเดียวเท่านั้น และด้วยความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนี้ถึงกับทำให้ท่านเคยพูดเชิงที่เล่นที่จริงกับโยมแม่ของท่านเองว่า

กาลานุกรม

“แม่ เสื้อผ้าที่ลูกเก็บไว้นั้น เอาให้หมู่เพื่อน เอาให้พี่ให้น้องนะถ้าเกิดตอนหลังคิดจะสึกมา จะหาหากเปลือกไม้เอามาใส่แทนหรือ”

อย่างไรก็ตามแม้ในตอนนั้นท่านจะเริ่มรู้สึก จิตจางในทางโลกและยินดีในเพศนักบวชมากขึ้น อีกทั้งยังมีอุปนิสัยจริงติดตัวมาแต่หากไม่มีบุญ ช่วยหนุนนำและเกิดมีอุปสรรคขัดขวางในช่วง เวลานั้นขึ้นมา ท่านว่าความตั้งใจนี้ก็อาจต้อง สะดุดลงได้เช่นกันดังนี้

“มันแปลกอันหนึ่งนะ ถ้าคิดจะเอาเมีย ที่โรมันปรากฏมีสิ่งขึ้นมาก็ดขวางๆ จนได้ หรือ แม้กระทั่งเราบวชแล้วก็ตามเถอะ ผู้หญิงที่เรารัก กับพี่ชายเขาตามหาเรา แต่ไม่พบกัน เพราะเรา ออกเดินทางไปก่อนแล้ว นี่ถ้าได้พบกัน มีหวัง เราจะบวชมาจนทุกวันนี้ไม่ได้แน่ๆ มันคงจะ มัดคอติดกันไปแล้ว”

ส่วนความรู้สึกเกี่ยวกับสตรีเพศทั่วไปนั้น ท่านก็ได้เคยเล่าไว้เช่นกันว่า

จะบรรลุถึงจุดที่ท่านบรรลุหรือไม่ หรือว่า ทางเหล่านี้จะกลายเป็นขวากเป็นหนาม เป็นโมฆะและกลายเป็นความลำบากแก่ตน ผู้ปฏิบัติไปเปล่าๆ อีกประการหนึ่งก็สงสัยว่า

“เวลานี้ **มรรคผลนิพพาน** จะมีอยู่เหมือน ครั้งพุทธกาลหรือไม่?”

ท่านได้เกิดความสงสัยนี้ฝังอยู่ภายในใจ เพราะไม่สามารถจะระบายให้ผู้ใดฟังได้ และเข้าใจว่าคงไม่มีใครสามารถแก้ไข ความสงสัยนี้ให้สิ้นซากไปได้ แต่อย่างไร ก็ตาม ท่านมีความรู้สึกเชื่อมั่นอย่างเต็มใจ ตามวิสัยของปุถุชนถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และการตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ของพระสาวกท่าน จากนั้นจึงได้นึกตั้งสัจอธิษฐานว่า

“ขอให้เราได้พบครูบาอาจารย์องค์ใด องค์หนึ่งมาชี้แจงในเหตุในผล เรื่องของ **มรรคผลนิพพาน** ว่า ยังมีอยู่ด้วยเหตุนี้ๆ ให้เราได้ถึงใจเท่านั้นแหละ เราจะมอบกาย ถวายตัวต่อครูบาอาจารย์องค์นั้นด้วย และเราจะมอบหัวใจเราลงสู่อรหัตผลนั้นด้วย ดายก็ ดาย ยังไม่ได้ก็ตามให้ตายอยู่ในสนามรบ”

อดอาหารตัดความหิว

ระยะแรกที่มาถึงจังหวัดนครราชสีมา ท่านมาพักที่วัดท่าช้างก่อน ชาวบ้านที่นี่ ไล่บาตรข้าวเจ้าทำให้ท่านฉันไม่อิ่มท้องดังนี้

“...เหตุที่จะได้ตัดเจ้าของให้รู้เหตุรู้ผล รู้หนักรู้เบาเกิน ก็เพราะตอนที่ธาตุชั้นธมน์กำลัง รุนแรง ฉันข้าวเจ้าเสียด้วย ข้าวเจ้ามันไม่ค่อย อยู่ท้องนานแหละเพราะเราไม่เคย ถ้าเคยก็ ไม่เป็นไร อยู่โคราช วัดท่าช้างเป็นวัดกรรมฐาน เราลงไปทีแรกก็ไปอยู่วัดท่าช้าง ฉันเท่าไรมันก็ไม่อิ่ม จนกระทั่งรำคาญนะเราก็ดี เพราะเรา มุ่งธรรมนี้แต่ธาตุชั้นธมน์ไม่ได้สนใจกับอรรถ กัมมอะไรกับเรา มันมีแต่จะเอาทำเดียว ฉันลงไป เท่าไรก็ไม่พอไม่อิ่ม เอามันอีก ‘เฮ้อ ฟาดมันลง ไปให้มันอิ่มจนกระทั่งไม่มีท้องใส่’

“ออกบวชทีแรกอะไรจางหมด ขึ้นชื่อว่า ผู้หญิง ขึ้นชื่อว่าสาว ๆ ชอบทั้งนั้นแต่ไม่หนัก เหมือนความที่จะไปนิพพาน สะเทือนบึ้งเข้าไป ก็ขัดกันเรื่อยนะ อันนั้นลบอันนี้ขึ้น ขัดกัน เรื่อยนะ”

เมื่อไม่ปรากฏสิ่งใดขึ้นมาก็ดขวาง กลับเพิ่มพูนความเชื่อความเลื่อมใสในธรรม คิดอยากบำเพ็ญตนให้เป็นพระอรหันต์ตามเสด็จ พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์มากกว่า แต่สิ่งที่ เป็นอุปสรรคแก่ท่านในระยะเริ่มต้นก็คือ เกิดความลังเลสงสัยว่า ปฏิบัติทางแนวทางการปฏิบัติที่เราดำเนินตามท่านเหล่านั้น

ด้วยความสงสัยดังกล่าวเป็นเหตุให้ท่าน มีความสนใจและมุ่งหวังที่จะพบหลวงปู่มั่น กุริทัตโต อยู่เสมอ ทั้งๆ ที่ก็ยังไม่เคยพบเห็น ท่านมาก่อนก็ตาม แต่เพราะได้ยินชื่อเสียงของท่านมานานแล้วตั้งแต่ตอนเด็กสมัยที่หลวงปู่มั่น มาจำพรรษาอยู่ทางอำเภอบ้านฝ้อ จังหวัด อุดรธานี ในปี พ.ศ.๒๔๖๒ และ พ.ศ.๒๔๖๗ จึง ทำให้รู้สึกเชื่อมั่นอยู่ลึกๆ ภายในใจว่าหลวงปู่ มั่นจะสามารถไขปัญหานี้ให้กระจ่างได้

สมณะ ๔ ประเภท

“...สมณานัญจ ทัสสนัง เอตัมมังคลมุตตมมัง การเห็นสมณะผู้สงบกายวาจาใจ เป็นมงคล อันสูงสุด ..

คำว่า “สมณะ” ตามหลักธรรมที่ท่านแสดง ไว้ มี ๔ ประเภท สมณะที่ ๑ ได้แก่ พระโสดาบัน สมณะที่ ๒ ได้แก่ พระสกิทาคามี สมณะที่ ๓ ได้แก่ พระอนาคามี สมณะที่ ๔ ได้แก่ พระอรหันต์...”

โบสถ์และซุ้มประตู วัดป่าศรีวัลลี ต.ท่าช้าง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา (ปัจจุบัน)

ปรากฏว่ามันเต็มอัดเลย ขนาดนั้นอัดลงไปแล้วมันยังไม่หยุดความหิวความอยาก ยังอยาก เอาข้าวเปล่าๆ มาฉันมันก็หวานไปเลย ‘เฮ้ มันทำไมจึงเป็นอย่างนี้น่ารำคาญนะ’

ออกจากรั้วนั้นก็ไปล้างบาตร ล้างบาตรกลับมาเช็ดบาตรยังไม่เข้าถลก หิวข้าวอีกแล้ว ‘หือ มันทำไมจึงเป็นอย่างนี้’ นี่นะต้นเหตุจะตัดกันก็ให้กินมาสักครู่นี้แท้ๆ ยังไม่ถึง ๓๐ นาทีเลย อิ่มออกมานี่มาล้างบาตรเช็ดบาตร ยังไม่ได้เข้าถลกเลยทำให้ถึงอยากอีกแล้ว ตั้งแต่นี้ไปถึงวันพรุ่งนี้เช้าก็ ๒๔ ชั่วโมง มันทำไม่มันเก่งนักเทรอ ‘เฮ้ ลองดูมันจะตายจริงๆ เทรอ ไม่ได้กินมันจะตาย จะลองดูสัก ๖ - ๗ วัน’

เอาเลยที่นี้ตัดมัน ตัดลินใจปีบลงไป ตายก็ตาย ช่วง ๗ วันนี่มันจะตายเพราะไม่กินข้าว เอาให้เห็นเสียทีวะ จะทดลองดูให้รู้ความหนักเบาของธาตุของขันธุ์ มันจะเป็นไปขนาดไหน

ก็หยุดก็กลืนไม่เอา จนกระทั่งถึงกำหนดถึงมาฉัน มันไม่เห็นตายนี่นะ แนะ จากนั้นมาก็พอดพอเหวี่ยง ถึงจะหิวจะอะไรธาตุขันธุ์ มันจะตีอย่างเดิมก็ตาม ที่นี้จิตใจก็ปล่อยกังวลได้เพราะเคยรู้เรื่องราวกันมาแล้ว นี่มันเป็นเรื่องของธาตุของขันธุ์กำลังดูตีมันเป็นอย่างนั้นๆ เราอดแล้วเท่านั้นวันเท่านั้นวันไม่เห็นตาย

พูดถึงเรื่องความหิวก็ไม่เห็นมันหิวเอานัก เอาหนา วันหนึ่งสองวันมันหิวมาก พอจากนั้นไปแล้วก็ค่อยเบาลงไป จนกระทั่งถึงกำหนดวันฉันก็ไม่เห็นหนักหนาอะไรพอจะให้ล้มให้ตาย อันนี้เราฉันให้มันอยู่ทุกวันๆ แล้วฉันขนาดอึดแล้วมันยังจะตายก็ให้มันตายไปซี เหมือนกับคนหมดกังวล ... ยังไงก็ขอให้มุ่งธรรมมุ่งธรรมเป็นสำคัญ ให้ฝังอยู่ในจิตใจอย่าให้เอนเอียง สิ่งภายนอกที่เกี่ยวกับเรื่องธาตุ

เรื่องขันธุ์ให้เป็นอันหนึ่ง อย่าถือสิ่งเหล่านั้นเป็นใหญ่ยิ่งกว่าธรรม จิตใจจะค่อยเป็นไป และให้เข้มงวดกวดขัน

สิ่งใดที่จิตชอบ ๙๙% เป็นกิเลสถ้าเป็นจิตเราธรรมดา มักจะชอบในสิ่งที่เป็นภัย แต่ถ้าจิตมีธรรมขึ้นเป็นลำดับๆ นั้นอาจจะชอบหลายด้าน อาจหมუნเข้ามาชอบในธรรมภายนอกที่ยังชำระกันไม่ได้ ใจก็มีลักษณะชอบ แต่ก็รู้สึกตัวและพยายามแก้ไขไปโดยลำดับ จนกระทั่งความชอบเกี่ยวกับเรื่องโลกเรื่องสงสารจางไปๆ จนกระทั่งความรู้สึกชอบทั้งหลายหมუნไปทางธรรมะล้วนๆ จากนั้นใจก็สบาย แรงของโลกไม่ดึงดูจิตใจได้ มีแต่จิตใจดึงดูกับธรรมหมუნกันไปเลย...”

เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ

ระยะต่อมาท่านมาศึกษาปริยัติอยู่กับพระราชกรีกซึ่งภายหลังดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร) เป็นอาจารย์ผู้สอนทางด้านปริยัติ ท่านกล่าวยกย่องเสมอๆ ว่า

“...สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร) ท่านเป็นพระนักเสียสละ ไม่มีอะไรติดเนื้อติดตัวเราอยู่ฎีกุเดียวกับท่าน เป็นผู้ดูแลของทุกสิ่งทุกอย่างของท่าน เป็นผู้สั่งจ่ายสั่งเก็บอะไรๆ ทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงรู้จักท่านได้ดีท่านมีเท่าไรให้หมด ท่านเด่นมากในทางเป็นนักเสียสละ...”

เราอยู่กับท่านเวลาเรียนหนังสือ ท่านเป็นผู้สอนฝ่ายบาลีให้เรา ขณะเรียนหนังสืออยู่ถ้าเราทราบว่ามีการกรรมฐานท่านมาอยู่ในวัดหรือมาอยู่ที่ไหนๆ เราจะต้องเข้าไปหาท่านจนได้เวลาฟังธรรมะกรรมฐานรู้สึกว่าการกรรมฐานมันกลมใจเคลิ้มไปเลย เราจะเป็นนิลยอย่างนั้น...”

ที่นี้มีการจัดแบ่งพระเถรออกเป็นคณะคณะของท่านมีเจ้าคุณอาจารย์เป็นหัวหน้าคณะแต่เจ้าคุณมอบให้ท่านเป็นผู้ช่วยดูแลคณะกรรมการหลายประการจึงตกลูกมาถึงท่านนอกเหนือจากภาระการเรียน เป็นที่ทราบกันดีในหมู่พระเถรถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อไม่ตระหนี่ถี่เหนียวของท่าน เมื่อมีจุดปัจจัยไทยทานเข้ามาเล็กน้อย ท่านจะแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ออกแจกจ่ายพระเถรอย่างทั่วถึงหมด เหตุนี้เองทำให้คณะของท่านมีพระเถรมาอยู่ด้วยจำนวนมาก ซึ่งท่านเคยกล่าวไว้ ดังนี้

“...ตั้งแต่เราเป็นพระหนุ่มน้อย เราไปอยู่วัดไหน หากสมภารตระหนี่ เราอยู่ไม่ได้นะ มันคับหัวอก เราเป็นอย่างนั้นจริงๆ ไม่ใช่พูดเล่นนะเรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน คณะของเรานี้มีเรามีเขาที่ไหน ของตกมาหาเราที่นี่พระเถรนี้รุ่มพริบเดียวหมดเลย

นั่นแหละเป็นอันเดียวกันมาตลอด เรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้น ไม่เคยว่านี่เป็นของเรานั้นเป็นของท่าน... เหมือนครัวเรือนเดียวกัน... เราไปไหนมา ได้ของมากน้อย พระเถรนี้พริบเดียวหมดเลย

พระเถรแย่งกันก็เหมือนกับเราอยู่ในครัวเรือน คือแย่งกันในฐานะพระเถรในวัดแย่งกันแบบพระ ว่าฉันแย่งแบบฆราวาสแย่งแบบพ่อแม่กับลูกในครอบครัวเป็นอย่างหนึ่ง การแย่งกันมีหลายประเภทนี้แย่งแบบพระมันก็น่าดู

หนังสือบาลีไวยากรณ์

ดูด้วยความตายใจ พออะไรมานี่ตายใจแล้ว พริบเลย...

ไม่เคยเก็บไม่เคยสั่งสมแต่ไหนแต่ไร คณะของเราช่วงเรียนหนังสือจึงมีพระเต็มไปหมด เราไปอยู่ที่ไหนคณะของเราจะมากที่สุด มากกว่าเพื่อน ลูกศิษย์ลูกหาเพื่อนฝูงเต็มไปหมด... เพราะความเสียสละ...”

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร)

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ มีนามเดิมว่า พิมพ์ แสหนวีสุข เกิดเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ที่บ้านสว่าง ตำบลสว่าง อำเภอรามัญราชบุรี จังหวัดอุบลราชธานี การบรรพชาและอุปสมบท เบื้องแรกได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดสุปฏิญาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้อุปสมบท ณ อุทกขุขบสีมา ในลำน้ำมูล ที่ทำบ้านโพธิ์ตาก ตำบลพิบูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ มีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ครั้งดำรงสมณศักดิ์ พระราชมนู เป็นพระอุปัชฌาย์ พระศาสนดิลก (จิต เสนโณเสณ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ มีฉายาว่า ธรรมโร

สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นพระราชาคณะสามัญที่ พระญาณดิลก ในรัชกาลที่ ๗

พ.ศ.๒๔๘๙ เป็นพระราชาคณะเสมอชั้นราชในนามเดิม ในรัชกาลที่ ๘

พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชกรีก ในรัชกาลที่ ๙

พ.ศ.๒๔๙๒ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพโมลี

พ.ศ.๒๔๙๖ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมปิฎก

พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นพระราชาคณะชั้นธีรบัญญที่ พระพรหมมนู

พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์

มรณภาพ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๗ ณ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

<< บัญชีรายชื่อหนังสือปริยัติ ที่องค์หลวงดา
จัดทำรายการด้วยตนเอง

บางส่วนของหนังสือปริยัติที่
องค์ท่านเก็บรักษาไว้ >>

เจ้าคุณนักเสียดสะ

ท่านให้ความเคารพนับถือเจ้าคุณอาจารย์
อย่างสูง ไม่เพียงเพราะเจ้าคุณฯ เป็นอาจารย์
สอนปริยัติธรรมให้เท่านั้น แต่ด้วยคุณธรรม
ของท่านเจ้าคุณฯ เฉพาะอย่างยิ่งความเป็น
“นักเสียดสะ” เป็นสิ่งที่ทำให้ต้องกล่าวถึงอยู่
เสมอๆ อย่างไม่มีวันลืมนั่นเลย ดังนี้

“...เรายังได้คิดถึงสมเด็จพระมหาวิรวงศ์
(พิมพ์ ธรรมโร) เปรียญ ๖ ประโยคนั้น ท่านเป็น
นักเสียดสะนะ เราเคยอยู่ด้วยแล้ว ถึงไหน
ถึงกัน... ท่านไปไหนมานี้ พระเถรธรรมพรียบเลย

หมดเลยๆ ท่านเป็นนักเสียดสะ ไม่สนใจ
ได้มาเท่าไร บทเวลาท่านจะพูด ท่านก็พูด
ของท่าน พูดเฉยๆ เอาของมาเต็มอยู่ มีผ้า
ไหมดีๆ อยู่ มาจากเมืองอุบล ผ้าไหมผ้าอะไร
เขาทอมาถวายท่าน พอมาถึงท่าน

‘เออ... ผ้าไหม ให้ระวัง ให้รีบเก็บนะ
เดี๋ยวอีตา... จะมาเอาหมดนะ’

อีตา...นี่
เป็นมหาและเป็นหลาน
ของท่านเอง ท่านบอก
‘ให้รีบเอาไปซะ ของไหนดีๆ เดี่ยวมันเอาไป
หมด’ ว่าเท่านั้นแหละ แล้วไม่เคยพูดถึงอีกเลย
มีเท่านั้น นี่เรียกว่าคำพูดติดปากเฉยๆ ท่านไม่ได้
พูดด้วยความหึงหวง

ความหมายก็คือว่า เอาไว้เพื่อว่ามันจำเป็น
องค์ไหนที่ควร ท่านจะสั่งจัดให้เลย นี่เรียกว่า
นักเสียดสะ เราเทิดที่สุดเลย... เพราะนิสัยท่าน
กับนิสัยเราเข้ากันได้ปั๊บ ปั๊บบเลย เราฝังลึกแล้ว
ว่าท่านคือนักเสียดสะ นี่องค์หนึ่งที่เป็นพระ
นักเสียดสะ ท่านไม่มี ได้มาเท่าไรหมด ไม่มีเหลือ
หมด หมดเลย...”

ท่านกล่าวยกย่องน้ำใจของท่านเจ้าคุณ
อาจารย์ว่า เป็นผู้มึนจิตใจกว้างขวาง ไม่สั่งสม
และไม่ตระหนี่ถี่เหนียวในจุดปัจจุัยไทยทานต่างๆ
เลย มีแต่นำออกจ่ายแจกแก่บรรดาลูกศิษย์
ลูกหาพระเถรเสมอมา ท่านเจ้าคุณฯ เคยสั่งให้
นำของจำนวนมากออกทำสลาก และให้พระเถร
ทุกรูปได้จับสลากแบ่งปันกัน

ท่านเจ้าคุณก็ไม่เคยให้ความสนใจในสิ่งของ
เหล่านั้นเพื่อตัวเองเลย ฉะนั้นในคราวหนึ่ง
ท่านอยาก让您เจ้าคุณฯ ได้ใช้ของดีๆ บ้าง
จึงได้แอบเอาจิวรชุดหนึ่งแยกเก็บไว้ต่างหาก
เพื่อมิให้นำมาติดสลากร่วมด้วย คิดไว้ในใจว่า
จะเปลี่ยนถวายใหม่ให้ท่านเจ้าคุณบ้าง
ต่อมาภายหลังท่านเจ้าคุณฯ ได้สังเกตเห็น
เห็นจิวรชุดนี้ยังคงเก็บอยู่ในตู้เช่นเดิม
จึงถามท่านทันทีว่า

“ทำไมไม่ได้นำจิวรชุดนี้ไปจับสลาก
แจกให้พระเถร?”

ท่านให้เหตุผลเป็นอุบายแก่ท่าน
เจ้าคุณเพื่อจิวรชุดนี้จะได้เก็บรักษาไว้เป็นของ
ท่านเจ้าคุณต่อไปไม่ถูกสั่งให้นำออกแจกจ่ายไป
ทางอื่นเสียว่า

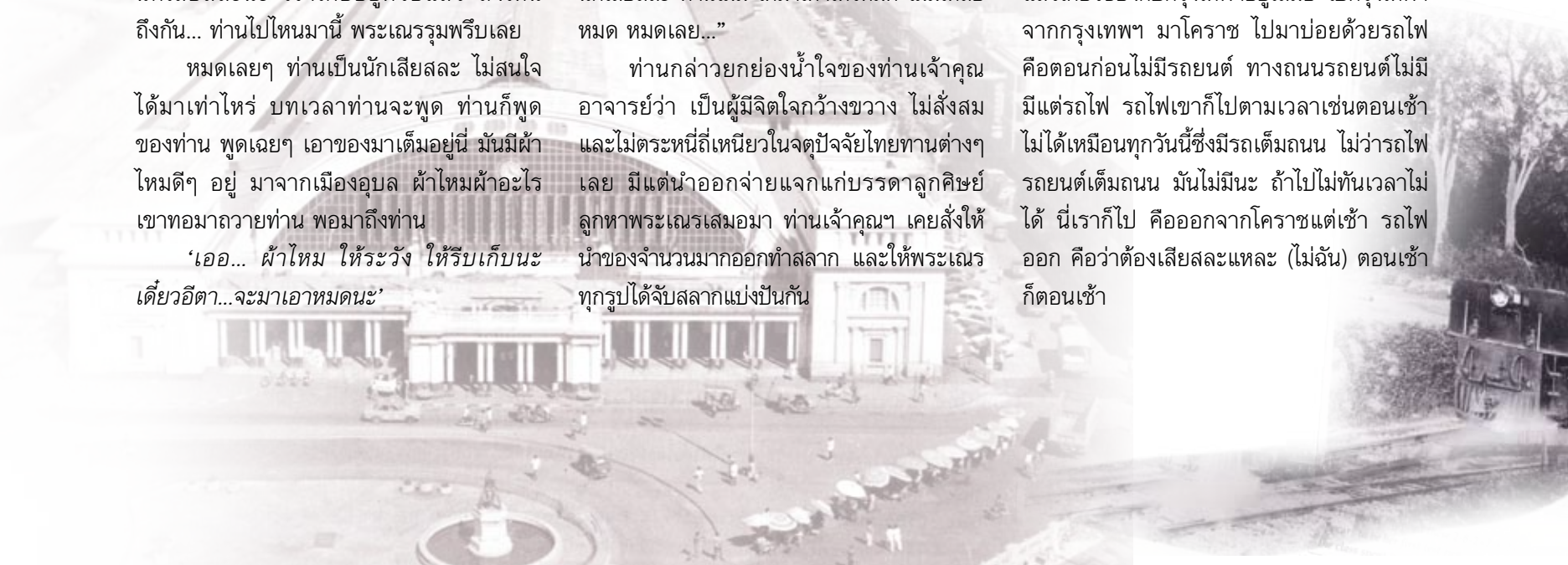
“เพราะในบางคราว จิวรของเจ้าคุณอาจารย์
อาจชำรุดเสียหายด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น
ไฟไหม้ หรือหนูกัด ก็จะมีเปลี่ยนได้ทันทีครับ
กระผม”

คำตอบนี้ทำให้ท่านเจ้าคุณต้องจำยอม
ด้วยเหตุผล

เรียนปริยัติ แอบปฏิบัติ

บรรยากาศการเรียนหนังสือของท่าน
ที่นครราชสีมาในครั้งนั้น มักมีเหตุได้เข้า
กรุงเทพฯ อยู่บ่อยๆ และเมื่อต้องโดยสารรถไฟ
ก็ต้องยอมอดอาหารในวันนั้นเลยทีเดียว

“...ตอนเรียนหนังสือ เราไปเรียนที่โคราช
แล้วเกี่ยวข้องกับกรุงเทพฯ อยู่เสมอ ไปกรุงเทพฯ
จากกรุงเทพฯ มาโคราช ไปมาบ่อยด้วยรถไฟ
คือตอนก่อนไม่มีรถยนต์ ทางถนนรถยนต์ไม่มี
มีแต่รถไฟ รถไฟเขาก็ไปตามเวลาเช่นตอนเช้า
ไม่ได้เหมือนทุกวันนี้ซึ่งมีรถเต็มถนน ไม่ว่ารถไฟ
รถยนต์เต็มถนน มันไม่มีนะ ถ้าไปไม่ทันเวลาไม่
ได้ นี่เราก็ก็นี่ คือออกจากโคราชแต่เช้า รถไฟ
ออก คือว่าต้องเสียดสะแหละ (ไม่ฉันทัน) ตอนเช้า
ก็ตอนเช้า

นี่อันหนึ่งมันก็แปลกๆ อยู่นะ ไปนั่ง คือ
วันนี้มาเรียกว่าตั้งใจเสียสละไม่ฉัน

อยู่ในรถไฟมันมีเทวดาอยู่นั้นจนได้ เทวบุตร
เทวดามี เราก็นั่งอยู่ในนั้นไม่สนใจ เขาก็รู้
พระท่านฉันตอนเช้าตอนอะไร ก็เขารู้เรื่อง
ของพระนี่ เราก็นั่งของเราเฉย

แล้วอู้อยู่ๆ เขาเอาจานเอาอะไรในรถไฟ
ตู้เสบียง เทวบุตรเทวดาอยู่ในนั้น เขาไป
สั่งอาหารในตู้เสบียงเอามาถวายเต็มไปหมดเลย

หนังสือปริยัติที่องค์หลวงตาลลงลายมือชื่อและวันที่ไว้

คือเราก็เหมือนว่าตัดสินใจไม่ได้ฉันละวันนี้
ตั้งใจไม่ฉันละ ที่ไหนได้เต็มเลย นะะ มันแปลก
อู้อยู่...”

อย่างไรก็ดีเมื่อว่างจากการเรียนท่านจะ
พยายามหลบหลีกจากหมู่เพื่อนที่เรียนหนังสือ
ด้วยกัน โดยแอบนั่งสมาธิในกุฏิคนเดียว
หรือ **เดินจงกรม** ในช่วงเวลาติ๊กๆ อยู่เสมอ
ด้วยเกรงผู้อื่นจะพบเห็นอันทำให้ท่านเกิดความ
เกือเขินในการปฏิบัติ ท่านเล่าแบบขบขัน
ถึงเหตุผลที่ต้องแอบหลบเพื่อนมาภาวนา ดังนี้

รถจักรไอน้ำปี พ.ศ.๒๔๗๔ - ๒๔๘๙
เป็นรถไฟสายนครราชสีมาที่ใช้ในสมัย
ที่องค์หลวงตาลต้องไปทำธุระ
ที่กรุงเทพฯ

วัดสุทธจินดา

วัดสุทธจินดา ตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ ๗๗๔ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
อยู่ใจกลางเมือง มีเนื้อที่ ๒๔ ไร่ ๓ งาน ๙ ตารางวา

ประวัติความเป็นมา

พ.ศ.๒๔๖๗ คณะข้าราชการทหารพลเรือนและพ่อค้าคหบดี ซึ่งมีพระยาเพชรปาศ (ตั้ง รักตประจิตร)
สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมาเป็นประธาน ได้ปรึกษากันว่า เมืองนครราชสีมาเป็นหัวเมืองเอก
ในภาคอีสาน การพระศาสนายังไม่เจริญรุ่งเรืองเหมือนบางมณฑลที่เจริญแล้ว เนื่องจากเจ้าคณะ
มณฑลมิได้สถิตอยู่ที่มณฑล ควรจะอาราธนาเจ้าคณะมณฑลให้มาสถิตอยู่ประจำเมือง จึงมีความเห็น
ชอบพร้อมกันว่าควรจะรวมวัดสมบูรณจีวรสีมารามกับวัดบรมจินดา ให้เป็นวัดเดียวกัน และสร้างสรรค
ขึ้นใหม่ให้สวยงาม ควรเป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง สมเป็นวัดที่สถิตของพระมหาเถระ ครั้นปรึกษาดกลง
กันแล้ว จึงมีใบบอกลงไปกราบทูลพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงชินวราวุฒินิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงอนุโมทนา ประธานอนุญาตให้จัดการไปตามประสงค์ และทรงประทานนาม
วัดที่จะสถาปนาขึ้นใหม่นี้ว่า "วัดสุทธจินดา"

พ.ศ.๒๔๗๑ นี้ ท่านเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา ได้เป็นผู้สั่งการคณะมณฑลอุดรอีก
ตำแหน่งหนึ่ง วัดสุทธจินดาจึงเป็นแหล่งบริหารคณะสงฆ์ทั่วภาคอีสาน งานคณะและงานวัดมีมากขึ้น
ท่านจึงขอพระธรรมปิฎก (พิมพ์ ธรรมโร) เมื่อครั้งเป็นพระเปรียญอยู่วัดบวรนิเวศวิหาร มาเป็นผู้ช่วย
เจ้าคณะมณฑลฯ อีกผู้หนึ่ง การศึกษานักธรรมและบาลีซึ่งเริ่มมาแต่รวมวัด ก็เจริญขึ้นโดยลำดับ

พ.ศ.๒๔๘๕ เมื่อแต่สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เมื่อเป็นเจ้าคณะมณฑลฯ พิจารณาเห็นมานานแล้ว
ว่าทางภาคอีสาน ก็มีของเก่าโบราณไม่น้อย ควรมีหอพิพิธภัณฑ์สำหรับภาค รวมของเก่าไว้เป็นที่ศึกษา
ของกุลบุตรภายหลัง และได้รวบรวมของเก่าเพื่อการนี้อยู่มากแล้ว

เจ้าอาวาสวัดสุทธจินดา

๑. สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน)
๒. พระโพธิวงศาจารย์ (สังข์ทอง นาควโร)
๓. พระอริยเวที (เขียน ฐิตสีโล)
๔. พระเทพสุธาจารย์ (โชติ คุณสัมปันโน)
๕. พระธรรมบัณฑิต (ญาณ ญาณปาโล)
๖. พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร)

“...เราภาวนาอยู่ทุกวันนี้ เรียนหนังสือ เราไม่เคยละนะ หากไม่บอกใครให้รู้ เพราะอยู่กับ พวกลิงด้วยกัน ถ้าไปภาวนาเดี๋ยวมันมาพูด แหย่กัน บางทีไปแอบเดินจงกรมตอนดึกๆ เจียบๆ แล้วเพื่อนฝูงก็เดินผ่านมาเจอเข้าเขาถามว่า ‘ทำอะไร?’

เราเฉลยบอกไปว่า ‘เดินจงกรม’

‘ไอ้ ! จะไปสวรรค์นิพพานเดี๋ยวนี้เชียว หรือเพื่อน? คอยกันหน่อยนะ คอยกันเสียก่อน เรียนจบแล้วค่อยไปด้วยกัน’ เขาพูดหยอกล้อกันเล่น นั่นนะ พวกเดียวกันมันพูดกันได้นี้จะ จะว่าไง ไม่ถือสิถือสากัน ‘นี่ จะไปสวรรค์ นิพพานนะนี่ พวกเราอย่าไปกวนท่านนะ ท่าน กำลังเตรียมจะไปสวรรค์ นิพพาน’ ต้องมี แหย่กันอยู่อย่างนั้น

ตั้งแต่นั้นมาเข็ด เวลามาเจอกันกลางคืน ขณะเรากำลังเดินจงกรม มีพระเพื่อนเดินมาถามว่า ‘ทำอะไร เดินทำไม?’

‘ไอ้ย! ผมเปลี่ยนบรรยากาศ นั่งดูหนังสือ เหนื่อย จึงออกมาเดินเปลี่ยนบรรยากาศบ้าง’ เราต้องตอบอย่างนี้จึงผ่านไปได้ เพราะฉะนั้น จึงไม่ให้รู้ นั่งภาวนาเฉยไม่ให้อะไรรู้ ปัดประตู เราไม่ให้เห็น ถ้าออกมาก็เป็นลิงเหมือนเขาเสีย ถ้าเข้าในห้องเป็นแบบนั้น กลางคืนดึกๆ ออกมาเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหัวใจนี้ว่าจะว่าไ้ หากบอกใครไม่ได้ อย่างนี้ไม่บอกใครเลย เพื่อนฝูงอยู่ด้วยกันก็ไม่บอก เป็นลิงไปกับเขา เสียอย่างนั้น

ทางภาคปฏิบัติละเอียด ภาคปริยัติ หยาบกว่ากัน หากอยู่ในขอบเขตของหลักธรรม-วินัยด้วยกัน เวลาเราเรียนหนังสืออยู่นี้ทำตัว เหมือนไม่เคยภาวนา เก็บเจียบเลย แต่อันหนึ่ง มันฝังอยู่ลึกๆ ไม่จิตจาง มันรักมันสนิทมันตั้งใจ ในเรื่องกรรมฐาน เรื่องมรรคเรื่องผลเรื่องนิพพาน จากทำกรรมฐานจากการภาวนา หากไม่แสดงต่อใครให้ทราบ...”

ในช่วงที่ท่านกำลังเรียนหนังสืออยู่นี้ ทางบ้านเริ่มเกิดความสงสัยเกี่ยวกับความคิด ที่จะลาสิกขาของท่านว่าคิดอย่างไรบ้าง ดังนั้น ในคราวที่ท่านบวชได้ ๔ พรรษา มีโอกาสเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้าน โยมพ่อจึงได้ถามขึ้นมาว่า “ไม่ยอกสึกบ้างหรือ”

ครั้งนั้นพระลูกชายได้แต่นั่งนิ่งไม่ตอบว่าอะไร แต่ในใจของท่านขณะนั้นคิดว่า

“ไอ้เรื่องสึกนี้ไม่คำนึง มีแต่หมุนตัวเข้าสู่ธรรมของพระพุทธเจ้า”

ชุมชนธรรมพระปฏิบัติ

ท่านกล่าวว่าท่านใช้ชีวิตการเรียนหนังสือ อยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา คือ วัดท่าช้าง ตำบลท่าช้าง ๑ ปี วัดสุทธจินดา ๒ ปี และวัดศาลาทอง ตำบลหัวทะเล ๑ ปี รวม ๔ ปี มีโอกาสออกปฏิบัติกรรมฐานระหว่างพักเรียนหนังสือ ดังนี้

ศาลาการเปรียญวัดสุทธจินดาในปัจจุบัน

“...เราอยู่โคราชมาหลายปี .. ท่าช้าง ปีหนึ่ง แล้วก็วัดสุทธจินดาในโคราชเอง ๒ ปี วัดศาลาทอง ๑ ปี .. เทียวแหลกหมดเลย แต่ก่อนอำเภอมีน้อย เดียวนี้เขาตั้งอำเภอใหม่เลยไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ไหนๆ .. เรียนหนังสือก็มาอยู่ที่นั่น แต่ก่อนดูเหมือนจะไปทุกอำเภอละมัง ที่นี้เวลาเขาตั้งอำเภอใหม่นี้เลยไม่ทราบว่าอำเภอไหนบ้างนะ .. อำเภอจักราชนี่ตั้งทีหลังตั้งทีหลังหลายอำเภอ ที่มีตั้งเดิมก็อำเภอปักธงชัย สีคิ้ว สูงเนิน ปากช่อง มีมาตั้งเดิม .. วัดป่าแกวนั้นไปหมดนั่นแหละ ขึ้นชื่อว่าวัดป่าอยู่ที่ไหนหลวงตานี้ต้องถึงหมดเลย มันเป็นอย่างนั้นนิสัยกรรมฐานมีอยู่เป็นประจำตลอดเลยนะ รักกรรมฐานมาก

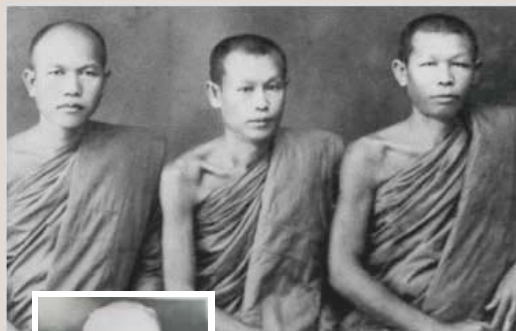

จะเรียกว่าพระโคราชเราจะผิดไปไหน อยู่โคราชเวลาหยุดเรียนหนังสือก็เข้าป่า เข้าไปหลายแห่ง แต่ก่อนกลางดงไม่มีบ้านมีเรือนอะไรละ มีแต่พวกกอไผ่ เขาพริก เราไปเที่ยวทางนั้น ไม่มีบ้านมีเรือนแต่ก่อน มีเท่านั้นแหละ พอว่างๆ ก็ไปเที่ยวกรรมฐาน ชอบกรรมฐานอยู่นะ เรียนหนังสืออยู่กรรมฐานไม่เคยปล่อยวางนะ ไปอยู่ที่ไหนก็เหมือนกันพอว่างออกแล้ว พอว่างปิดโรงเรียนปีบนี้ออกเลยไปเที่ยวกรรมฐาน ... เข้าป่าเข้าเขาไปเรื่อยๆ ... เราเรียนหนังสืออยู่ที่นี้ก็เรียน ออกปฏิบัติกรรมฐานไปทางเขาใหญ่ ป่าเขาทางอำเภอปักธงชัย ที่ไหนไปทั้งนั้น ไปเที่ยวกวาวนาเวลาว่าง คือเวลาหยุดโรงเรียน...”

รูปเหมือนสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า
(ติสโส อ้วน) ปฐมเจ้าอาวาส

หลวงปู่สิงห์ ขันตยาคโม

(จากซ้าย) หลวงปู่ฝั้น อาจาโร หลวงปู่มหาปิ่น ปัญญาพโล หลวงปู่สิงห์ ขันตยาคโม

หลวงปู่คำดี ปภาโส

หลวงปู่สิงห์ มีนามเดิมว่า สิงห์ บุญโท เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๔๓๒ เวลา ๐๕.๐๐ น. ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๓ ปีฉลู ณ บ้านหนองขอน ตำบลหัวตะพาน อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี มีพี่น้องร่วมก้น ๗ คน ท่านเป็นคนที่ ๔ และพระมหาปิ่น ปัญญาพโล เป็นคนที่ ๕

บรรพชาและอุปสมบท เมื่ออายุ ๑๕ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๖ ในสำนักพระอุปัชฌาย์ ป้อง ณ บ้านหนองขอน ตำบลหัวตะพาน อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่ออายุครบบวช ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมาวัดสุทัศน์ฯ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๕๒ โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสโส อ้วน) สมัยเมื่อดำรงสมณศักดิ์เป็นพระศาสนดิลก เจ้าคณะมณฑลอีสาน เป็นพระอุปัชฌาย์ นับว่าเป็นสังฆกิจวิหการิอันดับ ๒ ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า พระมหาเสน จิตเสโน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระปลัดทัศน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ เหตุที่ได้ตั้งใจให้ท่านออกเที่ยวธุดงค์เจริญสมณวิปัสสนากรรมฐานนั้น สาเหตุด้วยได้คำนึงถึงพระพุทธศาสนาว่า หากแต่สมัยมรดกผลธรรมวิเศษแล้วหรือว่ายังมีหนทางปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในพุทธศาสนาอยู่ ในระหว่างพรรษา ปี พ.ศ.๒๔๕๔ ได้พบกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลราชธานี ทราบว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เมื่อได้ศึกษากับท่าน จนได้ความแน่ชัดว่าหนทางปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นมีอยู่ จึงได้ตกลงใจออกเที่ยวธุดงค์หาที่วิเวกเพื่อเจริญสมณวิปัสสนากรรมฐานตั้งแต่นั้นมา พ.ศ.๒๔๕๑-๒๔๕๓ ได้จำพรรษาวัดป่าสาละวัน

สมณศักดิ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระมีนามว่า พระญาณวิสิษฎ์ สมิทธิวีรจารย์ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๐

มรณภาพ อาพาธด้วยมะเร็งเรื้อรังในกระเพาะ ได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๔ เวลา ๑๐.๒๐ น. ณ วัดป่าสาละวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา สิริอายุรวม ๗๓ ปี

วัดป่าสาละวัน ในอดีตและปัจจุบัน

ระหว่างการเรียนหนังสือนอกจากท่านจะ
แอบปฏิบัติอยู่ภายในวัดแล้ว ท่านยังพยายาม
หาโอกาสไปฟังเทศน์ของพระปฏิบัติเช่น
ท่านอาจารย์สิงห์ ชันตยาโคโม ที่วัดป่าสาละวัน
อีกด้วย ดังนี้

“เราเรียนหนังสืออยู่วัดสุทธจินดา ก็มี
วัดป่ากรรมฐาน เช่น วัดป่าสาละวัน วัดป่า-
ศรีถาวรรม เป็นต้น วัดเหล่านี้เป็นวัดใหญ่มาก
วัดศรีถาวรรมท่านอาจารย์มหาปิ่นเป็นเจ้าอาวาส
วัดสาละวันหลวงปู่สิงห์เป็นเจ้าอาวาส พระเถร
เยอะ น่าดูเวลาพระท่านออกบิณฑบาต ท่านจัด
ท่านแจกอาหาร

เราเป็นพระหนุ่มน้อยแต่ตามีหุ้มนันต้อง
คิดซิ ดูไปงามตา ความสม่ำเสมอท่านถือเป็น

สำคัญมาก จะมีมากมีน้อยไม่สำคัญ สำคัญ
ให้สม่ำเสมอ มีมากมีน้อยแจกให้เสมอกัน เราเป็น
พระหนุ่มพระน้อยได้ไปรับความเสมอภาค
กับท่านในสองสำนักนี้ฝึใจไม่ลืมนะ .. น่าชม
มีมากมีน้อยก็เออะถ้าลงความเสมอภาคได้
เข้าไหนเป็นธรรมอบอุ่นด้วยกัน ตายใจกันได้
เห็นแก่ได้เห็นแก่กันดูไม่ได้นะ เข้ากันไม่สนิท
ถ้าลงมีเท่าไรถึงไหนถึงกันให้สม่ำเสมอ ..

พอวันไหนว่างจากเรียนหนังสือ .. เป็น
วันหยุดวันพระวันอะไรอย่างนี้ เราจะไปฟังเทศน์
ท่านอาจารย์สิงห์ที่วัดป่าสาละวัน .. ที่วัดป่าสาละวัน
จะมีประชุม ๔ วันครั้งหนึ่ง ประชุมตอน
บ่ายโมง เราได้ฟังเทศน์ท่าน .. ท่านจึงพบเราบ่อย
ไปตามประสาของเราที่มันชอบภาวนา ..

หมู่เพื่อนใครไม่ไปเราไม่สนใจกับใคร
ถ้าวันไหนท่านประชุมฟังธรรมตรงกับวันที่
เราว่างจากการเรียนเราก็ไป ไปบ่อย .. ถ้า
วันไหนว่างจากนั้นอีกก็จะไปเข้าป่าไปทางวัด
ป่าดงขวางอยู่ทางตะวันออกของวัดป่าสาละวัน
สงัดดีไปพักอยู่ที่นั่น ไปภาวนา .. แต่บอกว่า
ไปภาวนาไม่ได้นะ ต้องบอกว่าไปดูหนังสือบ้าง
ความจริงคือไปภาวนา .. ท่านอาจารย์สิงห์ยังชม
ให้พระเถรฟัง อาจารย์คำดีก็ได้ฟังอยู่ด้วยว่า

‘พระหนุ่มองค์นี้สำคัญนะ ภาวนาดีนะ’

และท่านยังไปเล่าให้พระฟังอีกด้วยว่า
‘มานั่งฟังเทศน์เหมือนหัวตอ นั่งตรงแนวไม่เอน
ไม่เอียง มาแล้วมานั่งข้างหน้า เทศน์จบแล้ว
หายเลย (ไม่คุยกับใคร)’ เพราะเราไปฟังเทศน์

วัดป่าสาละวัน สถานที่ตั้งแห่งกองทัพธรรม

หนังสือ ปรัชญาเถรภูมิ ที่องค์หลวงตา
ใช้ในช่วงที่อยู่ที่วัดศาลาทอง

วัดศาลาทอง ในปัจจุบัน

คำว่า “ลึงค่างด้านปริยัติ” นั่นคือ กิริยาหยอกเล่นกันธรรมดา แต่ไม่ให้ผิดจากหลักธรรมหลักวินัย เราเรียนหนังสืออยู่ ใครมาดูถูกพระกรรมฐานไม่ได้นะ แต่ก็มีน้อยมากที่ปริยัติจะดูถูกพระกรรมฐาน ถ้าเขาพูดออกมาในเชิงดูถูกอะไรๆ เอาแล้ว เราชักกรรมฐานรักอย่างนั้น แต่ส่วนมากท่านชมเชย ท่านปฏิบัติได้ เราปฏิบัติไม่ได้ แสดงว่ายอมตนชมเชย...”

ที่วัดป่าสาละวันแห่งนี้เองทำให้ท่านมีโอกาสได้พบและสนทนากับหลวงปู่คำดี ปภาโส ท่านได้บอกกับหลวงปู่คำดีในครั้งนั้นว่า

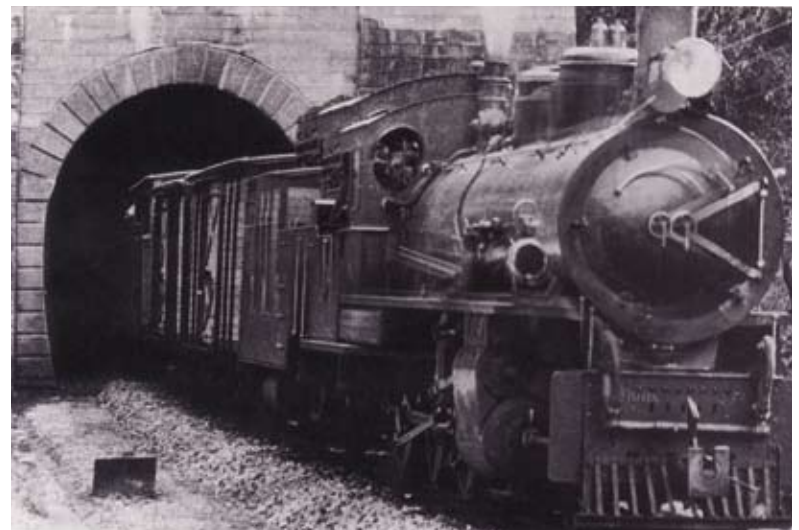
“พอจบจากการเรียนตามคำอธิษฐานแล้ว จะออกปฏิบัติเพียงเท่านั้น”

กาลเวลาผ่านไปหลายต่อหลายปี ท่านทั้งสองถึงได้มาพบกันอีก ครั้งนั้นหลวงปู่คำดีพูดด้วยความตื่นเต้นมากทีเดียวว่า

“โห! ท่านมหา (บัว) ผมไม่ลืมนะคำพูดท่านนะ ทำไมพูดมีความสัจย์ความจริงอย่างนี้ ตอนท่านไปเรียนหนังสืออยู่โคราช ได้บอกกับผมไว้ว่า เมื่อเรียนจบตามความมุ่งหมายแล้ว จะออกปฏิบัติ ก็ออกปฏิบัติจริงๆ”

ของท่านตลอด ตอนนั้นเรากวนายังไม่เป็น ยังไม่ทราบว่าท่านเทศน์มีบทหนักเบาขนาดไหน แต่เรื่องวิถึจิตที่ท่านแสดงนั้น เรายังไม่เคยได้ยินมาก่อน ..

ไปวัดนั้นวัดนี้เขาก็ทราบว่าเป็นวัดกรรมฐาน แต่เราบอกว่าไปดูหนังสือ ความจริงไปดูหนังสือใหญ่คือกวนา ไม่ให้ใครทราบ มันหากเป็นอยู่ลึกๆ ถ้าหากพูดออกมาหมู่เพื่อนชดทันที จึงไม่พูด เฉยตึกว่า เขาเป็นลิง เราก็เป็นลิง เขาเป็นอะไรก็เป็นที่กับเขาไป

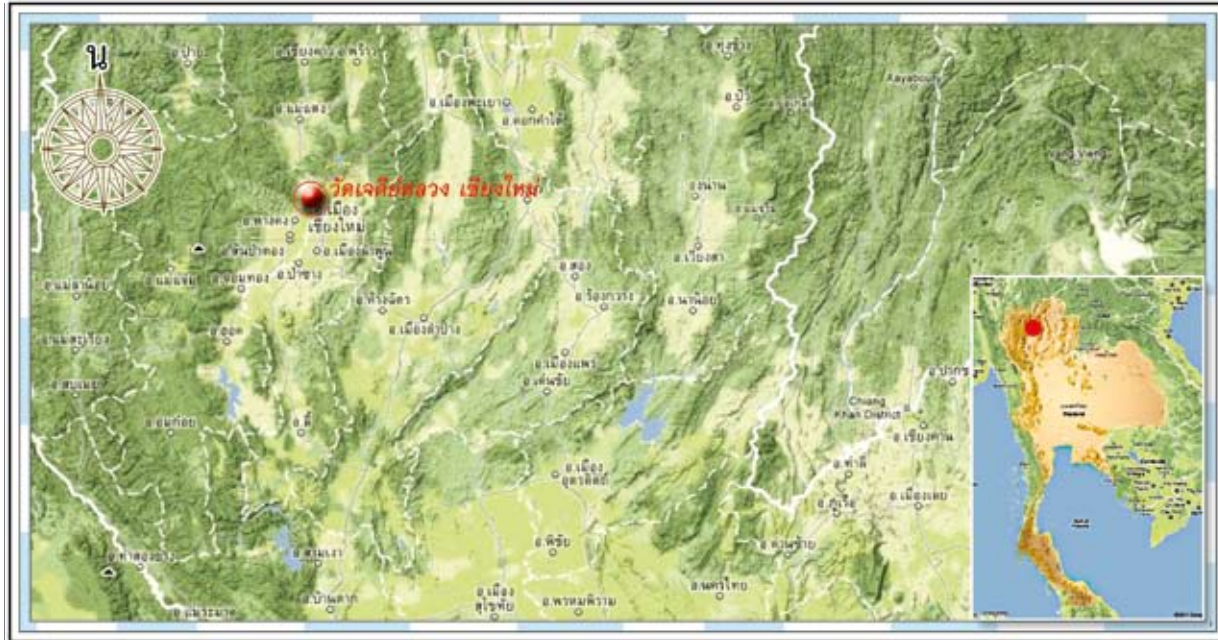

เมื่อองค์ท่านจบการเรียนที่นครราชสีมา ท่านได้ไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ โดยใช้ขบวนรถไฟหัวรถจักรไอน้ำวิสส์ ที่ใช้ในเส้นทางสายเหนือช่วงปี พ.ศ.๒๔๕๗ เป็นต้นไป จากภาพเป็นรถไฟที่ผ่านถ้ำขุนตาน

พรรษาที่ ๗

(พ.ศ.๒๔๘๓)

จำพรรษาที่วัดเจติยหลวง
ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่วัดเจติยหลวง อ.เมือง จ.เชียงใหม่

พบเห็นสมณะผู้ประเสริฐ

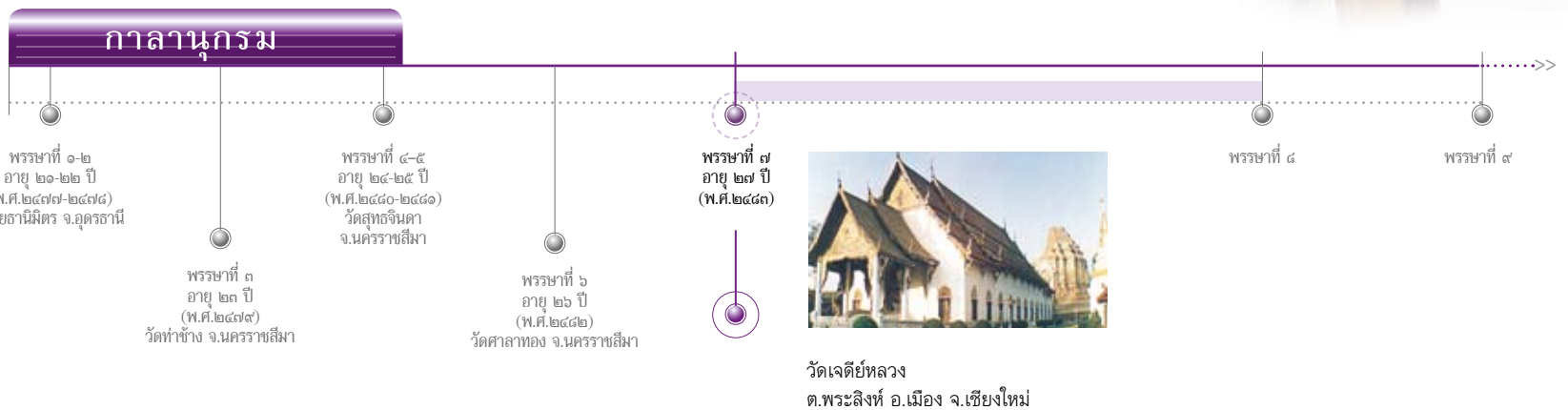
ในระยะเวลาที่ท่านยังเรียนหนังสืออยู่นั้น กิตติศัพท์กิตติคุณของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต มิเคยได้จืดจางลงไปแม้แต่น้อยกลับยิ่งฟุ้งขจรขยายอย่างกว้างขวางมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ว่าท่านเป็นพระสำคัญรูปหนึ่ง และส่วนมากผู้ที่มาเล่าเรื่องของหลวงปู่มั่นให้ฟังนั้น จะไม่เล่าธรรมดาชั้นอริยภูมิธรรมดา แต่จะเล่าถึงชั้นพระอรหันตภูมิทั้งนั้น ดังนี้

“ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่เคยไปอยู่กับท่านมาแล้ว มาพูดเป็นเสียงเดียวกันหมดไม่เป็นอื่นว่า ‘ท่านอาจารย์มั่นคือพระอรหันตบุคคล’ เราก็อะยังอยากจะทำ ‘อรหันตบุคคลชั้นไหน มันก็หลายชั้นนี่นะอรหันตบุคคล’

‘ก้อรหันตนั้นแหละ’ วาจี้เลย ‘อรหันตบุคคล’ วาจี้ มันก็ยิ่งซึ่งนะซี”

ท่านจึงมีความมั่นใจว่า “เมื่อเรียนจบตามคำสั่งที่ตั่งไว้แล้ว จะต้องพยายามออกปฏิบัติไปอยู่สำนักและศึกษาอบรมกับหลวงปู่มั่น เพื่อตัดข้อสงสัยที่ฝังใจอยู่นี้ออกไปให้จงได้”

โอกาสอำนวยให้ท่านเดินทางไปศึกษาปริยัติต่อที่ **วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่** เมื่อเดินทางไปถึงเพ็ญ เป็นระยะเดียวกันกับที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจติย

(พระอุปัชฌาย์ขององค์หลวงตา) ได้อารารณานิมนต์หลวงปู่มั่นด้วยตนเอง เพื่อขอให้ไปพักจำพรรษาอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี หลวงปู่มั่นเมตตารับนิมนต์นี้ จึงได้ออกเดินทางจากสถานที่วิเวกบนเขาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะเข้าพักชั่วคราวอยู่ที่วัดเจติยหลวงนั้นเช่นกัน

เหตุการณ์ที่บังเอิญเป็นระยะเวลาไล่เลี่ยกันกับที่ท่านเดินทางไปถึง จึงมีโอกาสดูได้เห็นหลวงปู่มั่น ดังนี้

“ท่านมาถึงก่อน ๒ วันหรือ ๓ วัน เราก็ไปถึง ท่านป่วยอยู่ที่บ้านป่าเปอะ^๑ ท่านออกมาครั้งนั้น เพราะรับนิมนต์ท่านเจ้าคุณอุปัชฌาย์ของเราเอง ท่านออกมาเพราะนัดกันแล้วว่าเดือนนั้นๆ ระยะนั้นๆ ให้มา ท่านก็ออกมา มีท่านอาจารย์อุ้นกับคุณนายทิพย์ภรรยาของผู้บังคับการตำรวจ ทุกวันนี้เรียกผู้กำกับ มานิมนต์ ท่านอาจารย์อุ้นไปรับท่านมา...

พอเราได้ทราบที่ท่านมาพักอยู่วัดเจติยหลวงเท่านั้นก็เกิดความยินดีเป็นล้นพ้น สอบถามจากพระว่า ‘ท่านไปบิณฑบาตสายไหนๆ’ สอบถาม

ได้ความว่า ‘เขานี้ท่าน
พระอาจารย์มั่นออก
บิณฑบาตสายนี้
และจะกลับมา
ทางเดิม’

ดังนี้ ก็ยิ่ง
เป็นเหตุให้มีความสนใจใคร่
อยากจะพบเห็น
ท่านมากขึ้น แม้จะ
ไม่ได้พบท่านซึ่งๆ
หน้าก็ตาม
เพียงขอให้
แอบมองท่านก็เป็น
ที่พอใจ

พอรุ่งสางเช้าวันใหม่ ก่อนที่ท่านจะออกบิณฑบาต เราก็รีบไปบิณฑบาตแต่เช้า แล้วกลับมาถึงกุฏิก็คอยสังเกตตามเส้นทางที่ท่านจะผ่านมา คอยจ้องดูอยู่ไม่นานนัก

สักเดี๋ยพระมาบอกว่า ‘มาแล้ว อยู่นๆ กำลังเข้ากำแพงวัด’

เราก็รีบเข้าไปในห้องเลย มันทิมช่องอยู่ยังไม่ลิมนะ ก็ได้เห็นท่านเดินผ่านมา แล้วจึงส่งสายตาสอดส่องดูท่านอย่างลับๆ ด้วยความหิวกระหายใคร่พบท่านมาเป็นเวลานานแสนนาน เมื่อได้เห็นองค์ท่านจริงๆ ก็ยิ่งเพิ่มความศรัทธาเลื่อมใสในองค์ท่านขึ้นอย่างเต็มที่ ...

ส่องดู ลักษณะของท่านเหมือนไก่ป่าณะคล่องแคล่ว ตาแหลมคม ท่านเดินมา เราก็ดู... ฟังด้วยความสนใจ ดูด้วยความเลื่อมใส ‘นี่มันซึ่งจริงๆ’ เราไม่ลิมนะ ... แต่ท่านจะเห็นเราอย่างไรก็ไม่รู้นะ ...”

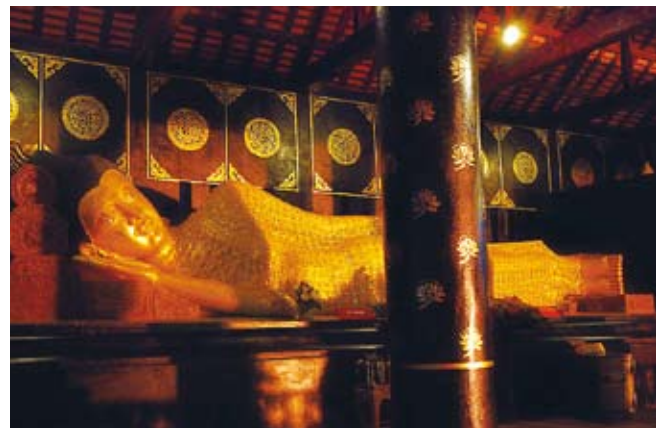
ขณะที่ส่องดูอยู่นั้นเกิดความรู้สึกเลื่อมใสในองค์ท่านขึ้นอย่างเต็มที่ในขณะนั้น คิดในใจว่า “เราไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้เห็นพระอรหันต์ในคราวนี้เองแล้ว”

ทั้งๆ ที่ไม่มีใครบอกว่าหลวงปู่มั่นเป็นพระอรหันต์ ในขณะที่ได้เห็นอยู่นั้นท่านว่า

“ใจมันหยังลึกละเชื่อแนวแน่ลงไปอย่างนั้น พร้อมทั้งเกิดความปีติยินดีจนขนพองสยองเกล้าอย่างบอกไม่ถูก ทั้งๆ ที่องค์ท่านก็ไม่ได้มองเห็นเรา”

ฟังเทศน์หลวงปู่มั่นครั้งแรกในชีวิต

ที่วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ แห่งนี้เป็นสถานที่ที่ทำให้ท่านมีโอกาสได้ฟังเทศน์ของหลวงปู่มั่นเป็นครั้งแรกในชีวิตซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชาอีกด้วย ในวันนั้นหลวงปู่มั่นแสดงธรรมนานถึง ๓ ชั่วโมงพอดีถึงจบกัณฑ์ ท่านตั้งใจฟังธรรมด้วยความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

สภาพภายในวัดเจติยหลวง

^๑ บ้านป่าเปอะ ต.ท่าวังตาล อ.สารภี จ.เชียงใหม่

“เราก็อยุ้นั้นเวลาท่านเทศน์ แต่ก่อนไม่มีรถนี้ เทศน์อยู่วิหารใหญ่ ทางรถผ่านหน้าวัด จนเขาแตกตื่นเข้ามาดู เขาว่าพระทะเลาะกัน มาดูก็เห็นท่านอาจารย์มันเทศน์อยู่บนธรรมาสน์ นั้นละขนาดนั้นละ ท่านเทศน์เปรี๊ยะๆ เอาอย่างถึงเหตุถึงผล แต่เราก็อเพลินไปด้วยความเลื่อมใส ท่านนะ จะให้รู้เรื่องราวในเรื่องท่านเทศน์ เรื่องวิถิจิตวิถึอะไรก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่มันเพลินด้วยความเชื่อท่าน ความเลื่อมใสว่า เราเกิดมาไม่เสียชาติ ได้พบท่านอาจารย์มันที่รำลือมานาน

‘ท่านพระอาจารย์มันเทศน์เป็นที่จับใจอย่างฝังลึก ไม่มีวันลืมเลือนตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ก็ขณะนี้เราได้ฟังด้วยตัวเองอย่างถึงใจดังที่ไฝ่ฝันในองค์ท่านมานาน...’

ใจความสำคัญของธรรมที่หลวงปู่มันได้แสดงในวันนั้น ท่านลิขิตไว้ในหนังสือประวัติท่านพระอาจารย์มัน ดังนี้

“...วันนี้ตรงกับวันพระพุทเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เราเรียกว่า “วันวิสาขบูชา” พระพุทเจ้าเกิดกับสัตว์โลกเกิดต่างกันมาก ตรงที่ท่านเกิดแล้ว ไม่หลงโลกที่เกิดที่อยู่และที่ตาย มีหนายังกลับรู้แจ้งที่เกิดที่อยู่และตายของพระองค์ด้วยพระปัญญาญาณโดยตลอดทั่วถึง ที่เรียกว่าตรัสรู้นั่นเอง

เมื่อถึงกาลอันควรจากไป ทรงลาชั้นร์ที่เคยอาศัยเป็นเครื่องมือบำเพ็ญความดี มาจนถึงขั้นสมบุรณ์เต็มที่ แล้วจากไปแบบ “สุคโต” สมเป็นศาสดาของโลกทั้งสาม ไม่มีที่น่าตำหนิแม้ชนิดเดียว ก่อนเสด็จจากไปโดยพระกายที่หมดหนทางเยียวยา ก็ได้ประทานพระธรรมไว้เป็นองค์แทนศาสดา ซึ่งเป็นที่น่ากราบไหว้บูชาคู่พึงเป็นพึ่งตายถวายชีวิตจริง ๆ

เราทั้งหลายต่างเกิดมาด้วยวาสนา มีบุญพอเป็นมนุษย์ได้อย่างเต็มภูมิที่ตั้งที่ทราบอยู่แก่ใจ แต่อย่าลืมหิวาสนาของตัว โดยลืมหิวาสนาของจิต เสริมต่อภพชาติของเรา ที่เคยเป็นมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงและกลับกลายเป็นสัตว์เราเข้าแล้วก็ไม่ตก

ความสูงศักดิ์ ความต่ำทราวม ความสุข ทุกชั้นจนถึงบรมสุข และความทุกข์ทุกชั้นจนเข้าขั้นนมหันตทุกข์เหล่านี้ มีได้กับทุกคนตลอด สัตว์ถ้าตนเองทำให้มี อย่าเข้าใจว่าจะมีได้ เฉพาะผู้กำลังเสวยอยู่เท่านั้นโดยผู้อื่นมิได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติกลาง แต่กลับกลายเป็นสมบัติจำเพาะของผู้ผลิตผู้ทำได้

ฉะนั้น ท่านจึงสอนไม่ให้ดูถูกเหยียดหยามกัน เมื่อเห็นเขาตกทุกข์หรือกำลังจนจนน่าทุเรศ เราอาจมีเวลาเป็นเช่นนั้น หรือยิ่งกว่านั้นก็ได้ เมื่อถึงวาระเข้าจริง ๆ ไม่มีใครมีอำนาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะกรรมดีกรรมชั่วเรามีทางสร้างได้เช่นเดียวกับผู้อื่น จึงมีทางเป็นได้เช่นเดียวกับผู้อื่น และผู้อื่นก็มีทางเป็นได้เช่นที่เราเป็นและเคยเป็น

ศาสนาจึงเป็นหลักวิชาตรวจตราดูตัวเอง และผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ และเป็นวิชาเครื่องเลือกเฟ้นได้อย่างดีเยี่ยม ไม่มีวิชาใดในโลกเสมอเหมือน นับแต่บวชและปฏิบัติมาอย่างเต็มกำลังจนถึงวันนี้ มิได้ลดละการตรวจตราเลือกเฟ้นสิ่งดีชั่วที่มีและเกิดอยู่กับตนทุกระยะ มีใจเป็นตัวการพาสร้างกรรมประเภทต่างๆ จนเห็นได้ชัดว่า กรรมมีอยู่กับผู้ทำ มีใจเป็นต้นเหตุของกรรมทั้งมวล ไม่มีทางสงสัย ผู้สงสัยกรรมหรือไม่เชื่อกรรมว่ามีผล คือคนลืมนตนจนกลายเป็นผู้มีตบอดอย่างช่วยอะไรไม่ได้

คนประเภทนั้น แม้เขาจะเกิดและได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่มาเป็นอย่างดี เหมือนโลกทั้งหลายก็ตาม เขามองไม่เห็นคุณของพ่อแม่ว่า ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูตนมาอย่างไรบ้าง แต่เขาจะมองเห็นเฉพาะร่างกายเขาที่เป็นคนซึ่งกำลังรอกโลกอยู่โดยเจ้าตัวไม่รู้เท่านั้น ไม่สนใจคิดว่า เขาเกิดและเติบโตมาจากท่านทั้งสอง ซึ่งเป็นแรงหนุนร่างกายให้เป็นอยู่ตามกาลของมัน การทำเพื่อร่างกาย ถ้าไม่จัดว่าเป็นกรรมคือ การทำจะควรจัดว่าอะไร สิ่งที่ร่างกายได้รับมาเป็นประจำ ถ้าไม่เรียกว่าผล จะเรียกว่าอะไร จึงจะถูกตามความจริง

ดี ชั่ว สุข ทุกข์ ที่สัตว์ทั่วโลกได้รับกันมาตลอดสาย ถ้าไม่มีแรงหนุนเป็นต้นเหตุอยู่แล้ว จะเป็นมาได้ด้วยอะไร ใจอยู่เฉยๆ ไม่คะนองคิดในลักษณะต่างๆ อันเป็นทางมาแห่งดีและชั่ว

คนเราจะกินยาตายหรือฆ่าตัวตายได้ด้วยอะไร สาเหตุแสดงอยู่เต็มใจที่เรียกว่าตัวกรรมแล้ว ทำคนจนถึงตายยังไม่ทราบว่าเป็นกรรมแล้ว ถ้าจะไม่เรียกว่ามีตบอด จะควรเรียกว่าอะไร

กรรมอยู่กับตัวและตัวทำกรรมอยู่ทุกขณะ ผลก็เกิดอยู่ทุกเวลา ยังสงสัยหรือไม่เชื่อกรรมว่ามี และให้ผลแล้วก็สุดหนทาง ถ้ากรรมวิ่งตามคนเหมือนสุนัขวิ่งตามเจ้าของ เขาก็เรียกว่าสุนัขเท่านั้นเอง ไม่เรียกว่ากรรม นี่กรรมไม่ใช่สุนัข แต่คือการกระทำดีชั่ว ทางกายวาจาใจต่างหาก ผลจริงคือความสุขทุกข์ที่ได้รับกันอยู่ทั่วโลก กระทั่งสัตว์ผู้ไม่รู้จักรกรรม รู้แต่กระทำคือหาอยู่หากิน ที่ทางศาสนาเรียกว่ากรรมของสัตว์ของบุคคล และผลกรรมของสัตว์ของบุคคล”

หลังจากนั้นไม่นานหลวงปู่มันก็ออกเดินทางมุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานีกับคณะลูกศิษย์ของท่าน สำหรับท่านยังคงอยู่เรียนหนังสืออยู่ที่วัดเจติยหลวงนี้ต่อไป โดยศึกษาบาลีกับนักธรรมควบคู่กันไป

วัดเจติยหลวงวรวิหาร

วัดเจติยหลวงวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ ราชกุฎาคาร วัดโชติการาม สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา กษัตริย์ลำดับที่ ๗ แห่งราชวงศ์มังราย เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้พญาทือนา พระราชบิดา แต่สร้างไม่เสร็จ ได้เสด็จสวรรคตเสียก่อน ต่อมา พระนางเจ้าติโลกจุฑาราชเทวี พระมเหสีของพญาเมืองมา ก่อสร้างต่อจนแล้วเสร็จในรัชสมัย พญาสามฝั่งแกน เรียกกันว่า “กุหลวง” พญาติโลกราช โปรดให้หมื่นด้ามพร้าคตเป็นนายช่างใหญ่ ดำเนินการปฏิสังขรณ์พระเจติยหลวง ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.๒๐๒๑ ในรัชสมัยพระเจ้ายอดเชียงราย ได้ปิดทองภายในซุ้มจระนมของพระเจติยหลวงทั้ง ๔ ด้าน

ในรัชสมัยพระเจ้าเมืองแก้ว เมื่อ พ.ศ.๒๐๔๖ ได้โปรดให้สร้างหอพระแก้ว และอัญเชิญ พระแก้วมรกตลงมาประดิษฐาน สร้างมหาวิหาร ส่วนการบูรณะพระเจติยหลวงได้ดำเนินการ เพียงเล็กน้อย

ในที่สุดเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.๒๐๘๘ ในรัชสมัยพระนางเจ้ามหาเทวีจิริประภายอดพระเจติยหลวงก็พังทลายลงมา เหลือให้เห็นดังสภาพปัจจุบัน (ก่อนการบูรณะของกรมศิลปากร) ไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้จะสร้างในปี พ.ศ.๑๙๒๘-๑๙๔๕ วัดเจติยหลวง เป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจติย ที่ปัจจุบันมีขนาด ความกว้างด้านละ ๖๐ เมตร เป็นองค์พระเจติยที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่

วัดเจติยหลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง ของอาณาจักรล้านนา ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๓ ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ภายในวัดประมาณ ๓๒ ไร่ ๑ งาน ๒๗ ตารางวา

วัดเจติยหลวงแบ่งเป็น ๔ ยุคสมัยดังนี้

- ยุคที่ ๑ ช่วงปี ๑๙๓๔-๒๑๐๑ ยุคเฟื่องฟูแห่งอาณาจักรล้านนา
- ยุคที่ ๒ ช่วงปี ๒๑๐๑-๒๓๑๗ ยุคแห่งความมิดม่นของอาณาจักรล้านนา
- ยุคที่ ๓ ช่วงปี ๒๓๑๗-๒๔๗๑ ช่วงต้นเป็นการฟื้นฟูบ้านเมืองศิลปวัฒนธรรม และวิชาศาสนา
- ยุคที่ ๔ เป็นยุคใหม่ ยุบรวมสังฆาวาสรอบพระธาตุเจติยหลวงเป็นวัดเจติยหลวงหนึ่งเดียวเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๑ โดยพระเดชพระคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ด้วยการสนับสนุนของเจ้าแก้วนารัฐ และได้รับสถาปนาเป็นพระอารามหลวงชนิดวรวิหาร มีเจ้าอาวาสในยุคใหม่นี้ ๗ รูปดังนี้

วิหารหลวงป๋ม่น และวิหารบูรพาจารย์
วัดเจติยหลวง จ.เชียงใหม่

นิมิตหลวงป๋ม่นและ คำทำนายพระหนุ่มองค์หนึ่ง

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท

มีเรื่องแปลกประหลาดเรื่องหนึ่งที่หลวงป๋ม่นเกิดขึ้นทางนิมิตภาวาขณะที่ท่านพักอยู่ที่ ดอยคำ บ้านน้ำเมา อำเภอแม่ป๋ง ก่อนที่จะออกเดินทางมาถึงวัดเจติยหลวงนี้ นิมิตดังกล่าวนี้หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ซึ่งติดตามหลวงป๋ม่นอยู่ในขณะนั้นด้วยได้ยินได้ฟังด้วยตนเองและได้เล่าแบบย่อๆ ว่า

หลวงปู่มั่นฐวาระจิตหลวงปู่ฝัน

หลวงปู่ฝัน อาจาโร แห่งวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร ศิษย์หลวงปู่มั่นองค์สำคัญองค์หนึ่ง ได้เข้าพบหลวงปู่มั่น เมื่อครั้งที่หลวงปู่มั่นยังพักอยู่แถบจังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนั้นได้พบเหตุอัศจรรย์หลายอย่างของหลวงปู่มั่น ซึ่งองค์หลวงตาได้เมตตาเล่าเหตุการณ์ในช่วงเวลานั้นไว้ ดังนี้

“...ท่านอาจารย์ฝันนอกจากโคราชนี้ไปหาหลวงปู่มั่นที่เชียงใหม่ (ราวปี ๒๔๗๙) ท่านอาจารย์มั่นอุทสาห์ออกมาต้อนรับเลยนะ เห็นไหม เก่งไหม ที่วัดเจดีย์หลวง ท่านรักษาในข้างในนี้ ท่านอุทสาห์ออกมาเมื่อท่านอาจารย์ฝันไปถึงนั้น วันหนึ่งหรือ...ตอนเช้าวันที่สองตอนสายๆ ท่านอาจารย์ฝันเห็นท่านอาจารย์มั่นมาหาหน้ากุฏินั้นเลย พอมองเห็นก็คิดอยู่ในใจ

‘ไอ้ย ท่านอาจารย์มั่นนี่’ จึงรีบโอดลงจากกุฏิเลย ท่านเดินกึกกัก กักกักมา

‘ไอ้ครูอาจารย์มายังไง? ยังไง?’

‘ก็มารับท่านนั่นแหละ’

นั้นเห็นไหม บอกว่า ‘มารับท่าน’ แล้วก็พาไปเลยเชียว นั่นท่านทราบไว้แล้ว เก่งไหม บอกว่า ‘ก็มารับท่านนั่นแหละ’

พอไปอยู่กับท่านอาจารย์มั่นแล้ว ท่านก็พูดถึงเรื่องสถานที่นั้น ดืออย่างนั้น ที่นี้ดืออย่างนี้ ทางท่านอาจารย์ฝันก็เลยคิดอยากไปอยู่ที่นั่นที่นี้ แต่ในตอนที่ท่านอาจารย์มั่นไม่เห็นอะไรสมควร ยิ่งกว่าอยู่กับท่านในขณะนั้น สมกับเหตุผลที่ท่านมารับเอง

ตอนกลางคืนท่านอาจารย์ฝันก็คิดถึงเรื่องที่จะไปที่นั่นที่นี้ พอโผล่ออกมา ท่านอาจารย์มั่นว่า ‘ไหนจะไปไหน?’

ว่าอย่างนั้นเลยนะ นั้นเห็นไหมละ ‘จะไปที่ไหนอีก?’ เปิดประตูออกมาตอนเช้า ท่านอาจารย์ฝันจะคอยรับบริการท่าน พอเปิดประตูออกมา ‘หา? จะไปที่ไหน?’ ว่าอย่างนั้นเลยนะ

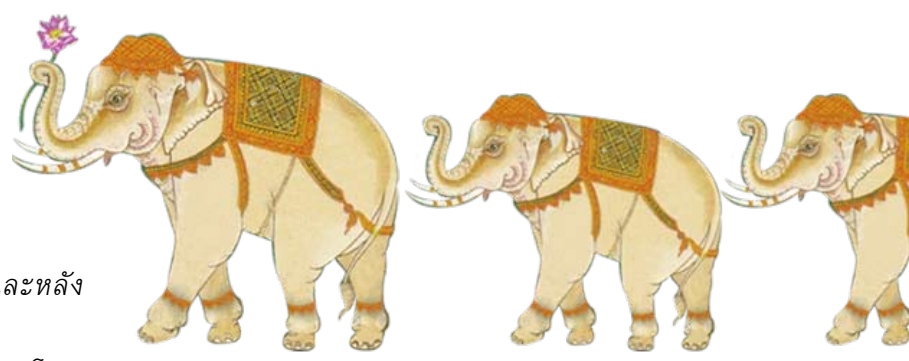
‘ที่นี่ดีกว่า’ ทางอาจารย์ฝันนั้นก็ปิดปากเลย เจียบไป แต่ก็ไม่นานละ ก็คิดอีก ท่านอาจารย์ฝันเล่าเองแหละ คิดอีกว่าจะไปที่นั่น ท่านก็เอาอีก...

พอวันหนึ่ง จิตท่านลงอย่างนั้นแหละ จิตท่านอาจารย์ฝันนะ นั่งภาวนานี้ จิตลงอย่างอัศจรรย์เลยสว่างจ้าครอบโลกธาตุ ท่านว่าอย่างนั้นนะ

‘พอมองไปหาท่านอาจารย์มั่นที่ไร่ เห็นท่านนั่งจ้องดูเราอยู่อย่างนี้’

“หลวงปู่มั่นนิมิต

เห็นพระหนุ่ม ๒ รูป
นั่งข้าง ๒ เชือก
ติดตามท่านซึ่งนั่ง
สง่างามบนช้างตัว
ขาวปลอดจำไขลง
เป็นช้างใหญ่ พระหนุ่ม
สองรูปนี้จะสำเร็จก่อนและหลัง
ท่านนิพพานไม่นานนัก”

นิมิตเดียวกันนี้ได้บันทึกโดยละเอียดไว้ในประวัติหลวงปู่มั่น ดังนี้

“...คืนหนึ่งมีเหตุการณ์โดยทางนิมิตภาวณาเกิดขึ้น เวลานั้นท่านพักอยู่ในภูเขาลึกแห่งหนึ่ง ห่างจากหมู่บ้านมากที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเหตุการณ์ที่ทั้งน่าหวาดเสียวและน่ายนิตพิพาๆ กัน คืนนั้นตึกมากราว ๓ นาฬิกา อันเป็นเวลาธาตุขันธ์ละเอียด

ท่านตื่นจากจำวัด นั่งพิจารณาไปเล็กน้อยปรากฏว่าจิตใจมีความประสงค์จะพักสงบมากกว่าจะพิจารณาธรรมทั้งหลายต่อไป ท่านเลยปล่อยให้จิตพักสงบ พอเริ่มปล่อยจิตก็เริ่มหยั่งลงสู่ความสงบอย่างละเอียดเต็มภูมิสมภาวิและพักอยู่นานประมาณ ๒ ชั่วโมง หลังจากนั้นก็ค่อยๆ ถอยออกมา แต่แทนที่จิตจะถอนออกมาสู่ปกติจิต เพราะมีกำลังจากการพักผ่อนทางสมาธิพอสมควรแล้ว แต่กลับถอยออกมาเพียงชั้นอุปจารสมาธิ แล้วออกรู้เหตุการณ์ต่อเนื่องไปในเวลานั้นเลยทีเดียว

คือขณะนั้นปรากฏว่ามีช้างเชือกหนึ่งใหญ่มากเดินเข้ามาหาท่าน แล้วทรวดตัวหมอบลงแสดงเป็นอาการจะ让您ขึ้นบนหลัง ท่านก็ปีนขึ้นบนหลังช้างเชือกนั้นทันที พอท่านขึ้นนั่งบนคอช้างเรียบร้อยแล้ว

ขณะนั้นปรากฏว่ามีพระวัยหนุ่มอีกสององค์ขี่ช้างองค์ละเชือกเดินตามมาข้างหลังท่าน ช้างทั้งสองเชือกนั้นใหญ่พอๆ กัน แต่เล็กกว่าช้างตัวที่ท่านกำลังขี่อยู่เล็กน้อย ช้างทั้งสามเชือกนั้นมีความองอาจสง่างามและสวยงามมากพอๆ กัน คล้ายกับเป็นช้างทรงของกษัตริย์ มีความฉลาดรอบรู้ความประสงค์และอุปนิสัยต่างๆ ที่เจ้าของบอกแะดีเช่นเดียวกับมนุษย์

พอช้างสองเชือกของพระหนุ่มเดินมาถึงท่านก็พาออกเดินทางมุ่งหน้าไปทางภูเขาที่มองเห็นขวางหน้าอยู่ไม่ห่างจากที่นั่นนัก ประมาณ ๑ กิโลเมตร ช้างท่านเป็นผู้พาเดินหน้าไปอย่างสง่างาม

ในความรู้อีกส่วนลึก ท่านว่าราวกับจะพาพระหนุ่มสององค์นั้นออกจากโลกสมมุติทั้งสามภพ ไม่มีวันกลับมาสู่โลกใดๆ อีกต่อไปเลย พอไปถึงภูเขาแล้ว ช้างพาท่านและพระหนุ่มสององค์เดินเข้าไปที่หน้าถ้ำแห่งหนึ่งซึ่งไม่สูงนักเพียงเป็นเนินเชื่อมกันขึ้นไปหากถ้ำเท่านั้น

เมื่อช้างใหญ่ทั้งสามเชือกเข้าไปถึงถ้ำแล้วช้างเชือกที่ท่านอาจารย์ขี่อยู่หันหน้าเข้าไปในหน้าถ้ำ หันหน้าออกมา แล้วถอยกลับเข้าไปจรดผนังถ้ำ ส่วนช้างสองเชือกของพระหนุ่มสององค์ต่างเดินเข้าไปยืนเคียงข้างช้างท่านข้างละเชือกอย่างใกล้ชิด หันหน้าเข้าไปในถ้ำ ส่วนช้างท่านอาจารย์ยืนหันหน้าออกมาหน้าถ้ำ ขณะนั้นปรากฏว่า ท่านอาจารย์เองได้พูดลี้ลับเสียพระว่า

‘นี่เป็นวาระสุดท้ายแห่งขันธ์และภพชาติของผมนะขาดความสืบทอดกับสมมุติทั้งหลายและจะยุติลงเพียงแค่นี้ จะไม่ได้กลับมาสู่โลกเกิดตายนี้อีกแล้ว นิมนต์ท่านทั้งสองจงกลับไปบำเพ็ญประโยชน์ตนให้สมบูรณ์เต็มภูมิมาก่อนอีกไม่นานท่านทั้งสองก็จะตามผมมาและไปในลักษณะเดียวกับที่ผมจะเตรียมไปอยู่ขณะนี้ การที่สัตว์โลกจะหนีจากโลกที่แสนอภัยอภัยยิ่งแต่เต็มไปด้วยความระบมมทุกขนี้ไปได้แต่ละรายนั้น มิใช่เป็นของไปได้

อย่างง่ายดายเหมือนเขาไปเที่ยววานกัน แต่ต้องเป็นสิ่งฝันใฝ่มากที่ผู้หนึ่งจะต้องทุ่มเทกำลังทุกด้านลงเพื่อต่อสู้กับความดีทั้งหลาย รวากับจะไม่มีชีวิตยังเหลืออยู่ในร่างต่อไปนั่นแล จึงจะเป็นทางพ้นภัยไร้กังวล ไม่ต้องกลับมาเกิดตายเสียตายป่าช้าอีกต่อไป

การจากไปของผมคราวนี้มีได้เป็นการจากไปเพื่อความล้มจมมทุกข์ใดๆ แต่เป็นการจากไปเพื่อหายทุกข์กังวลในขั้นนี้ จากไปด้วยความหมดเยื่อใยในสิ่งที่เคยอาลัยอาวรณ์ทั้งหลาย และจากไปอย่างหมดห่วง เหมือนนักโทษออกจากเรือนจำฉะนั้น ไม่มีความหึงหวงและน้อยเนื้อต่ำใจ เพราะความพรากไปแห่งขั้นนี้ที่โลกถือเป็นเรื่องกองทุกข์อันใหญ่หลวง และไม่มีสัตว์ตัวใดปรารถนาตายกันเลย ฉะนั้นจึงไม่ควรเสียใจอาลัยถึงผมอันเป็นเรื่องสังฆกิเลสและกองทุกข์ไม่มีขึ้นดีเลย นักปราชญ์ไม่สรรเสริญ'

พอท่านแสดงธรรมแก่พระหนุ่มสององค์จบลง ก็บอกให้ถอยข้างสองเชือกออกไป ซึ่งยืนแนบสองข้างท่านด้วยอาการสงบนิ่งราวกับไม่มีลมหายใจ และอาลัยคำสั่งเสียท่านที่ให้โอวาทแก่พระหนุ่มสององค์ ขณะนั้นข้างทั้งสามเชือกแสดงความรู้สึกเหมือนสัตว์มีชีวิตจริงๆ ราวกับมีไชนิมิตภวานา

พอสั่งเสียเสร็จแล้ว ข้างสองเชือกของพระหนุ่มก็ค่อยๆ ถอยออกมาหน้าถ้าหันหลังกลับออกไป แล้วหันหน้ากลับคืนมายังท่าน อาจารย์ตามเดิมด้วยท่าทางอันสงบอย่างยิ่ง ส่วนข้างท่านก็เริ่มทำหน้าที่หมนกันเข้าไปในผนังถ้าโดยลำดับ เฉพาะองค์ท่านนั่งอยู่บนคอข้างนั่นเอง ทั้งขณะให้โอวาททั้งขณะข้างหมนตัวเข้าไปในผนังถ้า พอข้างหมนกันเข้าไปได้ค่อนข้าง จิตท่านเริ่มรู้สึกตัวถอนจากสมาธิขึ้นมาเรื่อยๆ ติลลงเพียงนั้น

เรื่องนั้นจึงเป็นสาเหตุให้ท่านพิจารณาความหมายต่อไป เพราะเป็นนิมิตที่แปลกประหลาดมากไม่เคยปรากฏในชีวิต ได้ความขึ้นเป็นสองนัย

‘นัยหนึ่งตอนท่านมรณภาพจะมีพระหนุ่มสององค์รู้ธรรมตามท่าน แต่ท่านมิได้ระบุว่า เป็นใครบ้าง

อีกนัยหนึ่งสมณะกับวิปัสสนา เป็นธรรมมีอุปการะแก่พระชัชฌิมสพแต่ต้นจนวาระสุดท้ายแห่งขั้นนี้ ต้องอาศัยสมถวิปัสสนาเป็นวิหารธรรมเครื่องบรรเทาทุกข์ระหว่างขั้นนี้กับจิตที่อาศัยกันอยู่ จนกว่าระหว่างสมมุติคือขั้นนี้กับวิมุตติคือวิสุทธิจิตจะเลิกราจากกัน ที่โลกเรียกว่าตายนั่นแล สมณะกับวิปัสสนาจึงจะยุติ

ในการทำหน้าที่ลงได้ และหายไปพร้อมๆ กับสมมุติทั้งหลาย ไม่มีอะไรจะมาสมมุติกันว่าเป็นอะไรต่อไปอีก’

ท่านว่านาหวาดเสียวนั้น ท่านคิดตามความรู้สึกทั่วๆ ไป คือตอนข้างท่านกำลังหมนกันเข้าไปในผนังถ้า ทั้งที่ท่านนั่งอยู่บนคอข้าง แต่ท่านว่า ท่านมิได้มีความสะทกสะท้านหวั่นไหวเพราะเหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปอยู่นั้นเลย ปล่อยให้ข้างทำหน้าที่ไปจนกว่าจะถึงที่สุดของเหตุการณ์

วัดเจติยหลวงวรวิหาร

>>

๑. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท ป.ธ.๔) เป็นเจ้าอาวาสปี ๒๔๗๑-๒๔๗๔ โดยในช่วงปี ๒๔๔๕-๒๔๗๕ ที่เป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส ท่านได้ขึ้นมาฟื้นฟูพัฒนา วางรากฐานการปกครอง การเผยแผ่การศึกษาและวัตรปฏิบัติของคณะธรรมยุตภาคเหนือและเป็นเจ้าอาวาสวัดเจติยหลวงด้วย

๒. พระครูวินัยธรมัน (มัน ฐริทัตโต) เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๒ ในปี ๒๔๗๕ แล้วท่านก็ลาออกไปรุดตตามป่าเขาชนบทภาคเหนือ เพื่อเผยแผ่ปฏิบัติปฏิบัติธรรมและวิปัสสนากรรมฐานของคณะธรรมยุตและของประเทศไทย ท่านขึ้นมาพำนักอยู่วัดเจติยหลวงตั้งแต่ปี ๒๔๗๒-๒๔๘๓ เพื่อช่วยงานพระเดชพระคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)

๓. พระครูนทีสีปิตลคุณ (ทอง ไหมโต ป.ธ.๓) เป็นเจ้าอาวาสปี ๒๔๗๖

๔. พระพุทธิโกธม (แหวน ธิมทินโน) เป็นเจ้าอาวาสปี ๒๔๗๗-๒๕๐๒

๕. พระญาณดิลก (พิมพ์ ธิมธโร) มากำกับดูแลคณะสงฆ์ช่วงปี ๒๔๘๐-๒๔๘๓ ดูแลคณะสงฆ์ธรรมยุตล้านนาและวัดเจติยหลวง

๖. พระธรรมดิลก (ขันตี ขันติโก) เป็นเจ้าอาวาสระหว่างปี ๒๕๐๓-๒๕๓๔

๗. พระพุทธพจนวราภรณ์ (จันทร์ กุลโล ป.ธ.๕) เป็นเจ้าอาวาสระหว่างปี ๒๕๓๔-๒๕๕๐

พระพุทธพจนวราภรณ์ (จันทร์ กุลโล) ท่านมีความผูกพันกับองค์หลวงตามาตั้งแต่ครั้งเป็นพระภิกษุหนุ่มเพราะเป็นศิษย์อาจารย์เดียวกัน คือพระญาณดิลก (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า พิมพ์) องค์หลวงตามาดิตตามอาจารย์ขึ้นมาเรียนนักธรรมและบาลีไวยากรณ์ ณ สำนักเรียนวัดเจติยหลวงวรวิหาร จ. เชียงใหม่ ท่านทั้งสองจึงเป็นศิษย์ร่วมสำนักเดียวกันที่นี้ในช่วงปี ๒๔๘๓-๒๔๘๔ ในครั้งนั้นท่านเจ้าคุณจันทร์เคยนิมนต์องค์หลวงตาไปฉันภัตตาหารที่บ้านมารดาของท่าน ณ จ.ลำพูนด้วย สำหรับความผูกพันในฐานะสหธรรมิก องค์หลวงตาเล่าว่า “เราเป็นเพื่อนกัน แต่ต่อมาท่านก็พยายามยกให้เราเป็นอาจารย์ให้ได้”

<< บ่อน้ำที่หลวงปู่มนใช้

ขณะพักจำพรรษาที่วัดเจติยหลวง

หลวงปู่มั่นรื้อวาระจิตหลวงปู่มั่น

>>

ท่านว่าอย่างงั้นนะ มองไปที่ไร มองจิตส่งจิตไปที่ไร ท่านนั่งจ้องเรายูแล้ว หมอบกลับมา พอตื่นเข้าขึ้นมาก็เปิดประตูเท่านั้นแหละ ประตูกระต๊อบนะ ไม่ใช่กุฏิอะไรใหญ่โตนะ กระต๊อบๆ ทั้งนั้น พ่อแม่ครูอาจารย์มันอยู่ มีแต่กระต๊อบๆ ทั้งนั้นนะ หูหრაที่โหนด นั้นแหละ สถานที่อยู่ของธรรม หูหრაใหม่ สถานที่อยู่ของธรรมดวงเลิศ ผู้เลิศมักจะทำอย่างงั้น และอยู่อย่างงั้น

ที่นี่พอเปิดประตูออกมา ท่านอาจารย์ฝันก็ไปรอ เปิดประตูออกมานี่ ยืนก๊กเลยเชียวนะ ‘เป็นยังไง เห็นหรือยังศาสนา ที่นี่?’

เอาละนะ แทนที่ท่านอาจารย์มันจะให้เข้าไปจับ ไปขนบริวาร (เพื่อเตรียมออกบิณฑบาต) ไม่ให้ไปนะ ท่านไปยืนกันอยู่ที่ประตูเลย ทางนั้นก็คุกเข่าหมอบนั่นอยู่

‘เป็นยังไง? เห็นหรือยังศาสนาที่นี่? ทือ? ทือ?’ ขึ้นเลย

‘ศาสนา อัจฉรย์ที่โหนด? ศาสนาอยู่ที่โหนด? มรรคผลนิพพานอยู่ที่โหนด? เห็นหรือยัง?’ ว่าอย่างงั้นนะ ยืนจ้องชัดอยู่ที่นั่นเลย เสียงเปรี้ยง เปรี้ยง

‘เจริญที่โหนด เห็นหรือยังที่นี่?’

คือกลางคืนนั้นจิตสว่างจ้าขึ้นมา ก็ท่านอาจารย์มันดูอยู่แล้วนี่ พอออกมาท่านถึงใส่เปรี้ยงเลย

‘เห็นหรือยัง ศาสนาเจริญที่โหนด? ทือ? มรรคผลนิพพานเจริญที่โหนด? ผมดูท่านทั้งคืนนะ เมื่อคืนนี้ ผมก็ไม่ได้นอน’

มันก็ยอมรับเลย พอท่านอาจารย์มันจ้องจิตไป ส่งจิตไปที่ไร ท่านจ้องดูอยู่แล้ว มันก็หมอบถอย ถอย ดูที่ไรจ้องอยู่

‘ผมก็ไม่ได้นอนทั้งคืน เมื่อคืนนี้ ดูท่านนี้แหละ’

ว่าอย่างงั้นนะ เพราะฉะนั้นถึงว่า โหนด... ศาสนาเจริญที่โหนด จ้องเข้าเลยสิ นั้นเห็นไหม ท่านมาเล่าให้ฟัง ท่านบอก ‘อ้อ ขนลุกเลย ไม่ทราบมันเป็นอย่างงั้น ทั้งปิติยินดีในจิตอัจฉรย์ ปิตินิดีล้นพัน และอัจฉรย์ท่านอาจารย์มันก็อัจฉรย์ล้นพัน’ ท่านว่าอย่างงั้นนะ ชมความอัจฉรย์ทั้งวันทั้งคืนเลย นั้นแหละ ธรรมหาอย่างงั้นแหละ ธรรมอยู่ที่นี้แหละ ชี้เข้ามาที่ใจ ท่านนั้นรับธรรม ใจท่านนั้นรับมรรคผลนิพพาน สิ่งอื่นใดในโลก ไม่มีอะไรรับได้...”

ที่นายินดีเช่นกันคือตอนที่นิมิตแสดงภาพพระหนุ่มและช่างให้ปรากฏขึ้นในขณะนั้น บอกความหมายว่า จะมีพระหนุ่มรู้ธรรมตามท่านสององค์ในระยะที่มรณภาพ ไม่ก่อนหรือหลังท่านนานนัก ท่านว่าแปลกอยู่อีกตอนหนึ่งก็คือ ตอนท่านสั่งเสียและอบรมสั่งสอนพระหนุ่มไม่ให้ตกใจ และมีความอาลัยถึงท่านให้พากันกลับไปบำเพ็ญประโยชน์ส่วนตนให้เต็มภูมิก่อน และพูดถึงการจากไปของท่านเองราวกับจะไปในขณะที่นั้นจริงๆ นี่ท่านว่า นิมิตแสดงให้เห็นเป็นความแปลกในรูปเปรียบเทียบว่า เมื่อวาระนั้นมาถึงจริงๆ พระหนุ่มสององค์จะรู้ธรรมในระยะนั้น...”

และใน

คราวหนึ่งช่วง

อยู่เชียงใหม่ก่อน

กลับภาคอีสานหลวงปู่มั่น

ได้ทำนายพระหนุ่มองค์หนึ่ง

ให้หลวงปู่เจี๊ยะฟังว่า

“มีพระหนุ่มอยู่องค์หนึ่งเวลานี้กำลังเรียนหนังสืออยู่จะมหาเรา พระองค์นี้จะทำประโยชน์ใหญ่ให้โลกให้วงศาสนาได้กว้างขวาง ลักษณะคล้ายๆ ท่านเจี๊ยะแต่ไม่ใช่ท่านเจี๊ยะ ตอนนี้อยู่เชียงใหม่ เขาอยากมหาเรา แต่ยังไม่เข้ามาหาเรา องค์กรนี้ต่อไปจะสำคัญอยู่นะ เขายังไม่มาหาเรา แต่อีกไม่นานก็จะเข้ามา”

หลวงปู่เจี๊ยะเล่าถึงความรู้สึกภายหลังจากได้ฟังคำทำนายของหลวงปู่มั่นในครั้งนี้ด้วยว่า

“เมื่อท่านพูดอย่างนั้นเราก็จับจ้องรอดูอยู่ ไม่ว่าใครจะไปจะมาที่คอยสังเกตอยู่ตลอดเพราะคำพูดของท่านสำคัญนัก พูดยังไง

ต้องเป็นอย่างนั้น เรื่องนี้เราจึงเก็บไว้แล้วคอยสังเกตตลอดมา เพราะผู้ที่จะมาสืบทอดท่านต้องเป็นผู้มีบุญใหญ่”

เหตุการณ์นี้ (ราวเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๓) อยู่ในระยะเวลาเดียวกับที่องค์หลวงตาเฟิ่งเดินทางไปถึงวัดเจติยหลวง แต่ในครั้งนั้นองค์หลวงตายังไม่เข้าไปหาหลวงปู่มั่น จึงยังไม่มีโอกาสได้สนทนากับหลวงปู่เจี๊ยะแต่อย่างใด

สอบได้คะแนนเต็มร้อย

ในการศึกษาวิชาภาษาบาลีของท่านนั้นถึงแม้การสอบครั้งแรกจะยังไม่ผ่าน ท่านก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจแต่อย่างใด ท่านยอมรับตามนั้น เพราะทราบดีว่าภูมิความรู้ของตนในตอนนั้นยังไม่เต็มที่จริงๆ

สำหรับการสอบในครั้งต่อไปนั้น ท่านมีความมั่นใจใจอย่างเต็มภูมิว่า แม้จะสอบหรือไม่สอบก็ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ทั้งนี้ก็ด้วยความสามารถที่ได้แสดงให้ครูสอนบาลีของท่านคือสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (พิมภัมมธโร) เห็นในระหว่างที่เรียนเพื่อจะสอบมหาเปรียญให้ได้ ในการสอบเป็นครั้งที่ ๓ ครูของท่านถึงกับออกปากว่า

“ท่านบวชนี้ ได้แต่ก่อนสอบนะ ให้เป็นมหาเลยนะ ถ้างลงท่านบวชตก นักเรียนทั้งชั้นตกหมด”

ซึ่งก็เป็นจริงตามนั้น คือท่านสอบได้เป็นมหาเปรียญ โดยได้คะแนนบาลีเต็มร้อยในเวลาต่อมาท่านเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า

“การสอบได้ในครั้งนั้น ไม่มีอะไรดีใจเลย เพราะรู้สึกว่าคุณรู้ได้เต็มภูมิตั้งแต่การสอบครั้งที่ ๒ แล้ว แต่ในครั้งนั้นปรากฏว่าสอบตกเหมือนกับจะให้คอยการศึกษาทางนักธรรมเขยิบขึ้นมาตามจนถึงปีที่สอบมหาได้ ก็สำเร็จนักธรรมเอกพร้อมกันเลย ซึ่งนำคิดว่าเหมือนมีสายเกี่ยวโยงกัน ทำให้การศึกษาทางโลกจบประถม ๓ ทางบาลีก็จบเปรียญ ๓ และทางนักธรรมก็จบนักธรรมเอกเป็น ๓ ตรงกันหมด ๓ วาระ...”

บริเวณกุฏิองค์หลวงตาสมัยเรียนที่วัดเจติยหลวง
อยู่ห่างจากต้นยางต้นนี้ไปทางซ้าย
ประมาณ ๕-๑๐ เมตร

พระธาตุเจดีย์หลวง

ด้วยผลการเรียนดีและเป็นทีไว้วางใจของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ ทำให้ผู้ใหญ่หวังจะให้ท่านเป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียน แต่ท่านก็ได้ปฏิเสธอย่างละมุนละม่อมดังนี้

“...เรียนออกมา นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เปรียญ ไม่สอนใครทั้งนั้น เป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียนก็ไม่เอา ผู้ใหญ่ท่านจะให้ เป็นครูสอน... ‘ไม่เอา ครูไม่อดไม่ยาก เอาองค์ไหนก็ได้’ เราว่าอย่างนั้นเสีย เราเลยหลีกเลี่ยง ถ้าหากว่า ครูไม่มีจริงๆ เราจะหลีกเลี่ยงอย่างนั้น มันก็ไม่งาม แต่นี้ครูก็มีอยู่ ผู้มีภูมินั้นมีอยู่ที่จะเป็นครู

เราก็ทิ้งให้องค์นั้นๆ ไปเสีย เราก็ออกได้ เราจึงไม่เป็นครูใครเลย นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก มหาเปรียญ ไม่เคยเป็นครูสอนใครทั้งนั้น...”

ช่วงเวลาที่เชียงใหม่แม้ท่านจะมีเวลานานานัก แต่ท่านก็ใช้เวลาให้คุ้มค่าที่สุดคือพอมว่างจากการเรียนท่านจะใช้โอกาสนี้มุ่งเสาะหาสำนักกรรมฐานอยู่ตลอดเวลา ดังนี้

“ทางเชียงใหม่เราก็ไปมากแต่จำไม่ได้ว่าไปที่ไหนต่อที่ไหนบ้าง ตอนเรียนหนังสืออยู่เชียงใหม่เราก็ชอกแซก เพราะนิสัยเรากับกรรมฐานนี้มันเป็นแต่ไหนแต่ไรมา เรียนก็เรียนเพื่อจะออกปฏิบัติอย่างเดียว เราไม่ได้เรียนเพื่ออื่น เรียนเพื่อปฏิบัติ เพราะฉะนั้น

พอว่างเมื่อไรก็รีบจึงเข้าหาสำนักกรรมฐาน วัดไหนอยู่แถวนั้นเราไปหมดนั่นแหละ ไปภาวนา พอถึงเวลาโรงเรียนจะเปิดเราก็มารับเข้าโรงเรียนเสีย พอว่างเมื่อไรก็รีบเลยไปแต่วัดกรรมฐาน เพราะฉะนั้นเชียงใหม่จึงไปหลายแห่งนะ ไปสำนักนั้นสำนักนี้ ส่วนมากก็มีแต่สำนัก ลูกศิษย์หลวงปู่มั่นทั้งนั้น”

ชีวิตการศึกษาด้านปริยัติของท่านเป็นอันสิ้นสุดลงที่วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.๒๔๔๔ นับเป็นปีที่ท่านบวชได้ ๗ พรรษาพอดี โดยสอบได้ทั้งนักธรรมเอก และเปรียญ ๓ ประโยคในปีเดียวกัน

ค้นคว้าพระไตรปิฎก ขอเงินโยมแม่ซื้อหนังสือเรียน

ด้วยความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะออกปฏิบัติเมื่อจบมหาเปรียญและจะยอมมอภายถวายชีวิตต่อครูบาอาจารย์ผู้รู้จริงเช่นนี้เอง ทำให้การเรียนของท่านจึงมิใช่จะหาความรู้เพียงแค่วิชาในชั้นเรียนเท่านั้น แต่หากความรู้ใดจะเป็นประโยชน์ต่อการออกปฏิบัติกรรมฐาน ท่านจะพยายามศึกษาค้นคว้าตำรับตำราเพิ่มเติมเข้าไปอย่างเต็มที่ เฉพาะอย่างยิ่งจากพระไตรปิฎก สังกัดได้จากความตั้งใจของท่านที่ว่า

หลวงปู่มั่นลึกซึ้งในพระวินัย

คราวหนึ่งสมัยที่หลวงปู่มั่นยังพักอยู่ทางจังหวัดเชียงใหม่ เป็นช่วงที่ท่านพระอาจารย์เพิ่งได้เข้าไปศึกษาอยู่ด้วย มีเหตุการณ์สำคัญแสดงถึงความลึกซึ้งรอบรู้ในพระวินัยของหลวงปู่มั่น ซึ่งองค์หลวงตาได้เล่าไว้ ดังนี้

“...ที่นี้อาจารย์เพิ่งจะไปอยู่กับท่าน (พระอาจารย์มั่น) ใหม่ๆ พอบิณฑบาต ท่านได้นำตาลมาก่อนหนึ่ง ท่อมาอย่างดี ท่านก็ยกขึ้นมาแล้วว่า ‘นี่น้ำตาลนี้ดี ไม่เปรี้ยวอะไร ใครจะเก็บไว้ฉันในเวลาวิกาลก็ได้’

ท่านว่าอย่างนี้ ท่านไม่ได้บอก ๗ วัน เพราะพระรู้อยู่แล้วเรื่องสัตตาทกาลิกนี้ สำหรับอันนี้เป็นสัตตาทกาลิก แต่เอาออกมาจากบาตรนะซี ที่ทำให้อาจารย์เพิ่งสงสัย ‘นี่ก็บิณฑบาตมากับข้าวแล้ว ทำไมท่านอาจารย์องค์นี้ว่าเป็นผู้ปรากฏชื่อเสียงทางด้านธรรมวินัยเคร่งครัดที่สุดแล้ว ทำไมจึงต้องเอาน้ำตาลที่เขาใส่บาตรมานี้ เก็บไว้ฉันในเวลาวิกาล มันสมควรที่ไหน’

คิด คิดแล้วไม่ลงท่านนะ พอเช้าวันหลังนี้ ท่านว่า ‘พระองค์ไหนมาอยู่กับเราที่นี่ แยกคัมภีร์มาตีหัวเราเมื่อคืนนี้ มันเห็นไหม แยกคัมภีร์มาตีหัวเรา เราเป็นภิกษุเดมาไม่รู้คัมภีร์วินัยอะไรเลย พระองค์นั้นอยู่แถวนี้แหละ จะยกคัมภีร์มาตีหัวเรา คืนนี้จะพิจารณาให้ชัดเจน’

ความจริงท่านชัดเจนแล้ว ท่านตีแต่ฉากไปฉากมาเสียก่อน เข้าใจหรือเปล่า วันนี้อยู่ไม่ชัดเจนเท่าไร เอาไว้วันพรุ่งนี้จะพิจารณาให้ชัดเจน อาจารย์เพิ่งหมอบ ต้องไปขอมาท่าน ท่านก็เลยอธิบายพระวินัยให้ฟัง

‘พระวินัยข้อนี้เห็นไหม กาลิกระคนกัน เช่น สัตตาทกาลิก น้ำอ้อย น้ำตาล มาผสมกับข้าว นี่ฉันได้เพียงถึงอายุเที่ยงวันเท่านั้นหมดอายุ ฉันต่ออีกไม่ได้ แต่ถ้าน้ำตาลนี้ไม่เปรี้ยวเปรอะอะไรเลย ท่อมาเรียบร้อย ก็ฉันได้ตามกาลของมัน แม้จะมาในบาตรก็ตาม นี่เราทำอย่างนั้นนั่น’

เวลาท่านสอนท่านสอนอย่างนั้น หากที่ฉันไม่ได้ พระวินัยมีอย่างนี้ แต่คนไม่เห็นกาลิกที่แยกนะซี เห็นแต่กาลิกระคนกันแล้วใช้ไหม พระวินัยมีทั้งกาลิกระคนกัน และกาลิกแยกกัน แม้จะมาในขณะเดียวกัน เช่น เขาถวายอะไรมาพร้อมกับอาหาร ถ้าเป็นคนละประเภท เรายกตัวอย่างหมาก มันก็เป็นหมากไปเสีย ผสมกับข้าวไม่ได้ ก็จัดเป็นคนละประเภทๆ ไป...”

เรียน ๗ ปี จิตสงบอัศจรรย์ ๓ ครั้ง

ตลอดระยะเวลาแห่งการเรียนปริยัติของท่าน แม้จะต้องใช้เวลาในการเรียนอย่างหนักเพียงใดท่านก็พยายามแอบปฏิบัติภาวนาอยู่เป็นประจำไม่ลดละ ซึ่งในช่วงแรกๆ จิตใจก็ไม่สงบเท่าใดนัก แต่เมื่อทำอยู่หลายครั้งหลายหน จิตก็เริ่มสงบตัวลงไปโดยลำดับๆ จนเกิดความอัศจรรย์ ดังนี้

“...ตั้งใจพุทโธๆ ไปเรื่อยๆ ตอนแรกมันไม่ได้เรื่องเพราะคนไม่เคย วันไหนไม่ได้เรื่องก็ช่างมัน เราได้ภาวนาได้บุญก็เอา หลายครั้งหลายหนสும்ไปสும்มา เหมือนสุมหาปลานะ สุมหลายครั้งหลายหนก็ไปเจอเอาจนได้...”

นี่แหละที่ได้เห็นความอัศจรรย์ของจิตทำไปสะเปะสะปะ ไปนั่งภาวนา พุทโธ พุทโธ... สำรวมจิตตั้งสติไว้กับพุทโธ พุทโธ... มันไม่เคยเป็นไม่เคยรู้เคยเห็น ไม่เคยคาดเคยฝันว่ามันจะเป็นอย่างนั้น พอพุทโธไปๆ ปรากฏว่ามันเหมือนเราตากแหไว้ในะ แล้วตื่นแหก็หดเข้ามา หดเข้ามาพร้อมๆ กัน

พอนึกพุทโธกับสติถึยบเข้าไปเหมือนดึงจอมแห กระแสของจิตที่มันชานไปในที่ต่างๆ มันจะหดตัวเข้ามา เหมือนตื่นแหหดตัวเข้ามา ลักษณะมันเป็นอย่างนั้น เราก็ยิ่งเกิดความสนใจก็เลยพุทโธถึยบเข้ามา หดเข้ามา หดเข้ามาถึงที่...ก็ก็ เลย...ขาดสะบั้นไปหมดโลกนี้...ขาดออกไปจากทุกสิ่งทุกอย่าง มีเด่นอยู่แต่จิต...

จิตนี้เป็นเหมือนเกาะอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร จิตที่รู้ๆ เต็มๆ อัศจรรย์นี้ นอกนั้นก็ เป็นโลกสงสาร เป็นมหาสมุทรไปหมด แต่เกาะนี้เป็นเกาะที่เด่นดวงอัศจรรย์สง่างาม อัศจรรย์ตื่นตื่น เราไม่เคยเห็น เลยตื่นตื่นเจ้าของเลยกระตุกตัวเอง ทีนี้จิตมันก็ถอนออกมา อ้อย เสียตายจะเป็นจะตาย

วันหลังขยับใหญ่เลย ก็ไม่ได้เรื่อง แม้ขยับเท่าไรก็ไม่ได้เรื่อง นั่นแหละ เลยเฮ้อ เอาละทำไปตามประสาสิประสาแล้วก็แล้วกัน ทีนี้มันก็ปล่อยอารมณ์ความยึดติดดิ้นละลิ พอทำไปๆ ก็เลยเป็นอย่างนั้นอีกเลยขยับบ้าเข้าอีกๆ เลยไม่ได้เรื่อง...

จิตที่ว่าอัศจรรย์อย่างนี้นะ วันนั้นทั้งวันจิตไม่พรากไม่ห่างจากอัศจรรย์ที่ปรากฏในจิตนั้น มันกระหือมอยู่อย่างนั้น เรียนหนังสือมันก็อยู่ด้วยกัน จิตไม่สงบไปไหนเลย นี่แหละ เป็นหลักใหญ่ที่เป็นเครื่องยึดของใจเอามากอันหนึ่ง...”

ด้วยความตั้งใจเรียนที่หนักมากตามอุปนิสัยจริงจังของท่านประกอบกับการปฏิบัติจิตตภาวนาต้องแอบเพื่อนพระนักศึกษาด้วยกัน ทำให้การปฏิบัติไม่ค่อยเต็มที่เท่าใดนัก ท่านเล่าถึงผลการภาวนาในช่วงที่เรียนหนังสืออยู่ตลอด ๗ ปีเต็มว่า

“เป็นเพียงสงบเล็กๆ น้อยๆ ธรรมดาๆ จิตสงบของมันอยู่ธรรมดา ... เรียนหนังสืออยู่ ๗ ปี จะมีก็เพียง ๓ หนเท่านั้นเป็นอย่างมากที่จิตลงถึงขนาดที่อัศจรรย์เต็มที่ คือลงก็ก็เต็มที่ แล้วอารมณ์อะไรขาดหมดในเวลานั้น เหลือแต่รู้ อันเดียว กายก็หายเจ็บเลย”

ท่านว่าผลการภาวนาเช่นนี้มันน่าอัศจรรย์มาก สิ่งนี้เองเป็นเครื่องฝังจิตฝังใจของท่าน ให้มีความสืบทอดที่จะออกปฏิบัติให้จงได้และกล้าที่จะพูดเปิดเผยให้หมู่เพื่อนได้ฟังถึงความตั้งใจที่จะเรียนจบแค่เปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น

นิมิต “เหาะรอบพระนครทองคำ”

เพื่อมุ่งหน้าออกปฏิบัติกรรมฐานตามคำสั่งที่สั่งไว้ ท่านจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ มาวัดบรมนิวาสเพื่อหาโอกาสเข้ากราบลาพระเถระผู้ใหญ่เจ้าคุณพระราชกวี (พิมพ์ รัชมธโร) อาจารย์ของท่าน แม้พระเถระผู้ใหญ่จะมีเมตตาหวังอนุเคราะห์ให้ท่านศึกษาปริยัติต่ออีกเพราะเห็นว่าในสมัยนั้นพระภิกษุที่มีความรู้ระดับมหาเปรียญมีน้อยมาก แต่ท่านเคยพิจารณาในเรื่องนี้แล้วว่า

“ความรู้ระดับมหา ๓ ประโยคนี้ ก็เพียงพอแล้วกับการจะออกปฏิบัติกรรมฐาน วิชาความรู้ขนาดเป็นมหาแล้วอย่าอย่าไม่จนตรอกจนมุมง่าย ๆ”

และอีกประการหนึ่งท่านยังคงระลึกถึงความลึกลับที่เคยตั้งต่อตนเองไว้ว่า

“ฝ่ายบาลีขอให้จบเพียงเปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น ส่วนนักธรรมแม้จะไม่จบชั้นก็ไม่ถือเป็นปัญหา ... แล้วจะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียวจะไม่ยอมศึกษาและสอบประโยคต่อไปเป็นอันขาด”

ระหว่างที่รอหาโอกาสเข้ากราบลาพระเถระผู้ใหญ่ในวันต่อไป ค่าคินตีกสงัดที่วัดบรมนิวาสในคืนนั้นท่านได้ตั้งใจให้พระสวดมนต์และตั้งสัจอธิษฐานต่อหน้าพระรัตนตรัยอย่างแมนมั่นว่า

“๑) ถ้าหากว่าข้าพเจ้าออกไปปฏิบัติตรงคณธรรมฐานแล้ว จะได้สำเร็จตามความมุ่งหมายโดยสมบูรณ์ ขอให้จิตนี้แสดงนิมิต

อย่างนำอัครรรยซึ่งไม่เคยรู้เคยเห็น ให้สมกับภูมิธรรมที่ข้าพเจ้ามุ่งหมายเกิด

๒) ถ้าหากข้าพเจ้าออกไปปฏิบัติตรงคณธรรมฐานแล้วไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายก็ขอให้จิตนี้แสดงนิมิต เป็นข้อเทียบเคียงว่าออกไปแล้วก็เกล็ดเกล็ดไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรให้ทราบเถิด

๓) ถ้าหากข้าพเจ้าจะไม่ได้ประสบผลทั้ง ๒ อย่าง คือไม่ได้ออกปฏิบัติตรงคณธรรมฐานด้วย หรือออกไปปฏิบัติตรงคณธรรมฐานแล้วไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรด้วย ขอให้จิตนี้แสดงนิมิตให้ทราบด้วยเถิด

ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ขอให้ นิมิตแสดงใน ๓ วาระนี้ จะพึงแสดงให้รู้โดย

ทางนิมิตภาวนาหรือจะพึงแสดงให้รู้โดยทางสุบินนิมิตก็ได้”

ภายหลังให้พระสวดมนต์และตั้งสัจอธิษฐานต่อหน้าพระรัตนตรัยแล้ว ท่านจึงเข้าที่เจริญสมาธิภาวนาและเข้าพักอิริยาบถจำวัดเวลาประมาณ ๖ ทุ่มได้เกิดสุบินนิมิตอย่างอัครรรยว่า..

“...เราเหาะปลิวขึ้นไปในอากาศอย่างสะดวกสบาย เหาะเหินวนเวียนรอบพระนครหลวงอันเป็นพระนครอัครรรยตั้งเมืองสุวรรณคั่นฟ้า มองไกลโพลันสุดสายตา กว้างขวางสุดประมาณราวกะว่า เมืองไทยเราทั้งเมืองเป็นเมืองหลวงโดยสิ้นเชิง ตึกรามบ้านช่องเป็นประดุจหอปราสาทราชมนเฑียร

มิใช่เป็นบ้านเป็นเรือนของผู้คนธรรมดา มีความสง่าผ่าเผย ประดับด้วยแสงสีทองอร่ามแวววาวพร่างพราวระยิบระยับ เป็นประหนึ่งว่าลูกนัยน์ตาของชนผู้ที่มีมองเห็นจะถึงซึ่งอาการถลนแตกออกเป็นเสี่ยงๆ เพราะแสงสว่างแพรวพราวเจิดจรัสของสีแสงแห่งเมืองนั้น

วิชาป้องกันตัว

“...สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ดิเสโล อ้วน) วัดบรมนิวาส.. ท่านเล่าให้ฟังขบขันจะตาย เราอดหัวเราะไม่ได้ หัวเราะต่อหน้าท่านก็ไม่ได้จะทำใจ ท่านไปต่างจังหวัด ท่านพูดมีอิมๆ เท่านั้น แต่พวกเรา มันจะตาย อดหัวเราะไม่ได้คนอื่นจะตายกันทั้งประเทศ ..

สมเด็จพระท่านก็เล่าให้ฟัง เราอยู่ใกล้ๆ ก็อดหัวเราะไม่ได้ ท่านออกไปบิณฑบาต ออกไปชนบท ที่นี้หมาพอเห็นพระออกไปบิณฑบาต มันก็วิ่งมารุมเลย มันจะกัดตอศที่อยู่ข้างหลัง มันวิ่งดักหน้าดักหลังอยู่อย่างนั้น พระก็หลบไปอาศัยอยู่หลังท่าน แล้วท่านก็พูดแบบขิงขังว่า

‘พวกนี้ไม่มีวิชาป้องกันตัว ประสาหมาก็ยังกลัว ข้าไม่กลัว ข้ามีวิชาป้องกันตัว’

ท่านว่าอย่างนั้น ว่าแล้วท่านก็ชี้มาที่นี้ ท่านลัก “ดอกผักแว่น” ลายดำๆ ดอกผักแว่น ท่านลักไว้ที่แขน ท่านมีวิชาป้องกันตัว ท่านว่า นี่.. วิชาของข้า ท่านก็ชี้ไปที่ดอกผักแว่น ดำๆ ตรงนั้น นี่มันก็แปลกจริงๆ นะ พวกหมานี้เป็นหมาเทวดา

วันรุ่งขึ้นก็ไปบิณฑบาตใหม่ ไปตรงที่บ้านเก่านั่นแหละ หมามันก็วิ่งมาขีที่นี้ คราวนี้มันไม่ไล่กัดตอศไหน มันมากัดตอศที่มีวิชาป้องกันตัวนี่ละ ก็องค์สมเด็จพระท่านนี่แหละ ที่มีวิชาป้องกันตัวเต็มตัวว่างั้นเถอะ หมามันปรีเข้ามาขัดเอาตรงดอกผักแว่นนั้นเลยนะ กัดตรงวิชาป้องกันตัว เลือดสาดเลยนะ

ท่านเล่ายังหัวเราะ ไร้เรามันจะตาย กลับหัวเราะอยู่อย่างนั้น

สมเด็จพระท่านว่า ‘ที่พูดมาเป็นการเตือนนะ พวกที่ชอบवाद พูดไม่ได้นะว่าข้ามีของดี ข้าไม่ได้อดนะ ข้าเป็นคนเฉยๆ ข้าไม่ได้ตั้งใจอด ถึงขนาดนั้นหมามันยังพาดเสียวิชาข้าแหลกหมดเลย’

ท่านว่าอย่างนั้นแล้วมันก็กัดตรงนั้นเลยนะ ตรงวิชาดอกผักแว่นนะ มันก็แปลกอยู่ ท่านพูดท่านเฉยเลยนะ เราเองยังไม่ลืมเลย อดหัวเราะจะตาย ตอนอยู่ต่อหน้าท่าน หัวเราะไม่ได้ว่างั้น ส่วนพวกอยู่ข้างหลังมันหัวเราะกันจะตาย ท่านสมเด็จพระท่านพูดขบขันดีจริงๆ ท่านพูดไม่ค่อยหัวเราะหรอก มีแต่อิมๆ เท่านั้น แต่คนฟังมันจะตาย เราเองยังอดหัวเราะไม่ได้ นี่คือพูดถึงสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า...”

วัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ยิ่งเพ่งมองเข้าไปเท่าใด ยิ่งเหมือนกับว่าเป็นเมืองแห่งทองคำทั้งแห่ง ตึกรามบ้านช่องเป็นประดุกทองคำธรรมชาติ ส่องทอแสงกระจายกราดเกล้า

เราได้เหาะวนถึง ๓ รอบแล้วก็ลง”

นิมิตนั้นยังติดตาตรึงใจท่านเสมอมาไม่มีวันลืมเลือน และทำให้แน่ใจแล้วว่าในคราวนี้ อย่างไรก็ตามต้องได้ออกปฏิบัติกรรมฐานอย่างแน่นอน และแน่ใจว่าจะต้องประสบผลสำเร็จ

พอตื่นเข้ามาเข้าไปกราบลาเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) เสด็จในระยษนั้นเจ้าคุณพระราชาภิ (พิมพ์ ธรรมธโร) พระเถระอาจารย์ของท่านรับนิมนต์ไปต่างจังหวัด ท่านจึงถือโอกาสนั้นเข้ากราบนมัสการลาสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสในขณะนั้น ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ให้ไปได้ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“บุญกรรมก็ช่วยด้วยนะ ผู้ใหญ่ท่านไม่ยากให้ออก ท่านห้ามไว้เลยเที่ยว ... ยังไม่ให้ออก ... ให้เรียนจบได้เปรียญ ๖ ประโยคเสียก่อน จึงค่อยออกแต่เราขังใจก็ไม่อยู่ แต่จะหาออกด้วยมารยาทอันดีงามเท่านั้นเอง สบโอกาสเมื่อไรแล้วเราจะออก พอที่ท่านไปต่างจังหวัดละซิ นั่นละโอกาสมันก็เหมาะ พอท่านไปต่างจังหวัดพี่เราก็รีบออกเลย”

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน)

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ มีนามเดิมว่า อ้วน แสทวิสุทฺธิ มีบิดาเป็นกรมการเมือง ท่านเกิดเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๐๐ ณ บ้านแคน ตำบลคอนมดแดง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

บรรพชาและอุปสมบท เมื่ออายุ ๑๙ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดสว่าง อำเภอวารินชำราบ ต่อมาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดศรีทอง มีท่านเทวธัมม เป็นอุปัชฌาย์ ท่านโชติปาโล เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษาพระปริยัติธรรม ตำแหน่ง และสมณศักดิ์ หลังจากพระอุปัชฌาย์ท่านได้มรณภาพแล้ว สมเด็จพระเจ้าได้เข้าไปศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมกับเจ้าคุณอาจารย์ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ที่กรุงเทพมหานคร เมื่อครั้งเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ยังเป็นพระครูวิจิตรธรรมภาณี ณ วัดพิชยญาติการาม สำนักพระศาสนาโคธณ เป็นเจ้าอาวาส

พ.ศ.๒๔๓๙ ย้ายมาเรียนต่อที่วัดเทพศิรินทราวาสกับท่านอาจารย์อื่นอีก และสอบได้เปรียญตรี

พ.ศ.๒๔๔๒ ท่านสอบปริยัติธรรม สอบได้เปรียญโท

พ.ศ.๒๔๔๒ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าคณะมณฑลอิสาน

พ.ศ.๒๔๔๗ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอิสาน ต่อมาต้นรัชกาลที่ ๖ ได้แยกมณฑลอิสานเป็น ๒ มณฑล คือ มณฑลอุบลและมณฑลร้อยเอ็ด ท่านก็ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะทั้งสองมณฑล

พ.ศ.๒๔๖๖ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรอีกตำแหน่งหนึ่ง ต้นรัชกาลที่ ๗ ทางราชการได้รวมมณฑลอุบล ร้อยเอ็ดและนครราชสีมา เป็นมณฑลนครราชสีมาท่านก็ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา

พ.ศ.๒๔๕๕ ดำรงตำแหน่งสังฆนายกองค์แรก แห่งประเทศไทย ตามประกาศ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๔๕๕

สมเด็จพระเจ้าได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ตามลำดับดังนี้

พ.ศ.๒๔๔๗ พระราชาคณะที่ พระศาสนดิลก

พ.ศ.๒๔๕๔ ทรงได้รับสมณศักดิ์เสมอชั้นราชในนามเดิม

พ.ศ.๒๔๕๕ พระราชมนู

พ.ศ.๒๔๖๔ พระเทพเมธี

พ.ศ.๒๔๖๘ ชั้นเทพพิเศษที่พระโพธิวงศาจารย์

พ.ศ.๒๔๗๒ พระธรรมปาโมกข์

พ.ศ.๒๔๗๕ ชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ พระพรหมมนู

พ.ศ.๒๔๘๒ สมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์

การมรณภาพของสมเด็จพระเจ้า ท่านได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๔๙๙ ณ วัดบรมนิวาส ด้วยโรคชรา สิริอายุได้ ๘๙ ปี

